

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
TERMÉSZETTUDOMÁNYI ÉS INFORMATIKAI KAR
GAZDASÁG- ÉS TÁRSADALOMFÖLDRAJZ TANSZÉK

**Győrszentiván város-vidék
peremzónai jellegéből adódó
konfliktusainak társadalomföldrajzi
vizsgálata**

Készítette:

Vasárus Gábor László

Geográfus MSc II. szamos
hallgató

Témavezető:

Dr. Bajmócy Péter

Egyetemi docens

Szeged

2012. 12. 18.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	2
1.1. A vizsgálat céljai	2
1.2. Győr és a mintaterület történelme	5
1.3. Győrszentiván földrajza	7
2. Az alkalmazott módszertan bemutatása	12
3. A mintaterületek elemzése az alapfunkciók szerint	16
3.1. Lakófunkció	16
3.1.1. Új utcák	18
3.1.2. Falu.....	21
3.1.3. Külterület.....	26
3.2. Községi lét	29
3.2.1. Új utcák	30
3.2.2. Falu.....	31
3.2.3. Külterület.....	33
3.2.4. A cigányság szerepe	34
3.3. Szolgáltató funkció.....	35
3.4. Munkavégzés.....	38
3.5. Szabadidő	42
3.6. Képzés, közművelődés	44
3.7. Közlekedés	46
4. Összetett konfliktustérkép.....	51
5. Összegzés.....	57
6. Felhasznált irodalom.....	59
6.1. Internetes források és egyéb dokumentumok	60
7. Ábra- és táblázatjegyzék.....	61
8. Mellékletek.....	62
I. melléklet. A kérdőív mintája.....	62
II. melléklet. Interjúalanyok listája	64
III. melléklet. Győrszentiván részletes térképe	65

1. Bevezetés

1.1. A vizsgálat céljai

Tanulmányaim során a rendszerváltás óta zajló urbanizációs folyamatok, és különösen a város-vidék kapcsolatok átalakulása és hatásai felkeltették érdeklődésem. Ezért dolgozatomban szeretném Győr egy jellegzetes városrészén keresztül megvizsgálni az agglomerálódás során kialakuló város-vidék peremzónákat jellemző, sajátos társadalom- és településföldrajzi jellemzőket, hozzájárulva e jelenség részletesebb feltárásához.

Hazánkban a rendszerváltás után felgyorsult a szuburbanizáció folyamata, városaink környezetében lévő falvakban a mezőgazdasági jelleg lehanyatlott, ugyanakkor megindult az alvóvárossá -faluvá és elővárossá alakulás folyamata. Ez azt jelenti, hogy megváltozik a térségek társadalmi és gazdasági szerkezete, a települések és településrészek között fennálló viszony- és kapcsolatrendszer. Az ezekből a változásból következő lehetőségek kiaknázása speciális igényeket támaszt a fejlesztési tervezés felé; igen összetett lett e település-együttesek kezelése. (CZENE Zs. 2007; KISS J. 1999) A kérdés aktualitását fokozza, hogy jelenleg nincs kialakult tervezési módszer a város-vidék peremzóna integrált kezelésére és fejlesztésére. Így megállapíthatjuk, hogy az agglomerációs folyamatoknak és a kialakuló „urban-rural fringe”-eknek (város-vidék peremzóna) kiemelkedő aktualitása van napjainkban (PÓCSI G. 2009; TÍMÁR J. – BAUKÓ T. 1999; TÍMÁR J. – VÁRADI M. 2000, VÁRADI M. M. 1999).

Az e témában fellelhető szakirodalom nagyobbik része a budapesti agglomerációt kutatja, azonban a vidéki szuburbanizáció egyre jelentősebb figyelmet kap (BAJMÓCY P. 1999, 2000; HARDI T. – NÁRAI M. 2005; TÍMÁR J. – BAUKÓ T. 1999; TÓTH J. 1993). A szuburbanizálódás településeken mélyreható átalakulásokat eredményez, mely ismert előnyei mellett – mint amilyen a korszerkezet fiatalosodása és a jövedelmi szint emelkedése – súlyos belső konfliktusokhoz vezethet, mivel átrendezi a helyi társadalom évtizedes rendszereit, viszonyait, érdekeit és identitását. Különösen erős a változás, ha a beköltöző és helyi társadalom között jelentősek a különbségek (BAJMÓCY P. 1999; CSÉFALVAY Z. 1999; CSANÁDI G. – CSIZMADY A. 2002; VÁRADI M. 1999).

A folyamat megismerése szempontjából a győri kistérség kiemelkedő jelentőséggel bír (TÍMÁR J. – VÁRADI M. 2000). Győr, mint a rendszerváltás egyik fő nyertese, a megyei jogú városok között 2. helyezett a versenyképesség rangsorában (LENGYEL I. – RECHNITZER J. 2000), és gyorsan dinamizálódott a rendszerváltás után (BELUSZKY P. 2000). A győri

kistérség kedvező gazdasági, társadalmi, infrastrukturális adottságainak és a táj történelmi urbanizációs jellemzőinek köszönhetően erőteljes szuburbanizálódást és rurbanizálódást mutat (ENYEDI GY. 1996; HARDI T. 2002; BELUSZKY P. 2005). Ezért ideális példa a város-vidék peremzóna folyamatainak leírására, elemzésére, kutatása hasznos tapasztalatokat adhat a többi „vidéki” agglomeráció felmerülő sajátosságainak megismeréséhez, fejlesztéséhez.

A **város-vidék peremzóna** (urban-rural fringe) az agglomerálódás és a szuburbanizáció során kialakuló speciális terület a magvárosok körül. A város terjeszkedése, a relatív decentralizáció és a városias életmód terjedése folytán a városok és az azokat körülvevő falusias jellegű tér találkozási zónájában jelentősen átalakul a térszerkezet, módosulnak a társadalmi és gazdasági jellemzők. A peremzónák jellemzője a területhasználat gyors és kiterjedt átalakulása, a fragmentált térszerkezet kialakulása. Megindul a lakókörnyezet és a helyi társadalom átalakulása, urbanizálódása. Ezen átalakulások szükségszerűen ellentmondásokhoz, súrlódásokhoz vezetnek. Ezért e területek **konfliktuszónaként jellemezhetőek**, melyek a területi alapú tervezés, a városfejlesztés számára sajátos igényeik miatt kiemelt jelentőséggel bírnak (PÓCSI G. 2009; PRYOR, R. J. 1968; TÍMÁR J. 1993).

TÍMÁR J. és BAUKÓ T. (1999, 95. p.) szerint tehát „legjellemzőbb meghatározóik – az urbánus és rurális területhasználat valamint népesség keveredése, a városi expanzió révén az élettevékenységek, tulajdonformák rendkívül gyors változása, az eltérő érdekek ütközése – miatt az ilyen térségek egyfajta „konfliktuszónának” tekinthetők”. Kialakulásában az említettek mellett szerepet kap a **rurbanizáció**, amit CZENE Zs. (2007, 25. p.) a következőkben határoz meg: „A városi funkciók vidéki térségekbe történő kiterjesztését, ezzel a tradicionális városi központok szerepvesztését és a vidéki élet urbanizálódását jelenti.” Mint láthatjuk, e két jelenség szoros kapcsolatban áll.

A győri kistérségben a jó közlekedési és társadalmi adottságú Abda és Győrújbarát települések szuburbanizációja kiemelkedő (TÍMÁR J. – VÁRADI M. 2000; CSANÁDI G. – CSIZMADY A. 2002), mely együtt járt egy gyors gazdasági erősödéssel is (KOÓS B. 2004). Az ipari terek átalakulása, a szuburbanizáció nemcsak az érintett városokra hatnak, hanem a környezetükben található városrészek és falvak életét is teljesen átszabhatják (TÍMÁR J. – BAUKÓ T. 1999). A dolgozat mintaterülete Győrszentiván (1. ábra), a város keleti peremén fekvő kertvárosias jellegű településrész, mely a városhatáron belüli szuburbanizáció egyik jellegzetes helyszíne, és a területi átalakulások által erősen érintett városrész. Szentiván városszéli fekvésű és nagy forgalmú bekötőutakkal érintkező terület, az ilyen kapcsolódási,

találkozási felületeken jellemző a város-vidék peremzónák kialakulása, a városi és az azt körülvevő vidékre jellemző életmód, beépítés találkozása (TÍMÁR J – BAUKÓ T. 1999). *Győrszentiván* eddig nem volt az agglomerációs folyamatok legkiemelkedőbb célpontja, azonban hipotézisünk alapján a jövőben fokozódni fognak az átalakulások a területen. E feltételezés alapja a kedvező fekvés, mivel a városrész a gönyői kikötő és Győr fontos ipari területei (Audi Hungária Rt., Ipari Park) között fekszik, közel az M1-es autópályához (Bécs—Budapest), és jelentős tartalékterületekkel rendelkezik.

1. ábra. Győr városrészei és a mintaterület. Jelmagyarázat: 1: Győr közigazgatási határa; 2: Városrészek; 3: Győrszentiván; 4: M1 autópálya. (Szerkesztette a szerző, az alapkép forrása: Google Earth.)

Az elemzés során négy, a fent bemutatott jelenségek alapján meghatározott kérdést fogunk megvizsgálni:

- A mintaterületen jelen vannak-e a korábbi kutatások során feltárt, a város-vidék peremzónákra jellemző átalakulási folyamatok és konfliktusok?
- A városrészben milyen konfliktusokat okozott a szuburbanizáció, ezek közül melyek a legfontosabbak a helyi közösség számára?
- A jövőben a terület átalakulása folytatódik-e, a peremzónajellegből fakadó konfliktusok száma fokozódni vagy csökkenni fog?
- A meglévő fejlesztési mechanizmus tudja-e kezelni a kérdéskört?

E kérdések megválaszolása során kívánjuk bemutatni a peremzónák rendkívül összetett, bonyolult jellegét. A dolgozat célja tehát gyakorlatias: leírni a peremzónából fakadó sajátos településfejlesztési nehézségeket, kitérve a sikeres és sikertelen beavatkozásokra, valamint az ezek hatásosságát a jövőben befolyásoló társadalmi változásokra. Elemezni kívánjuk a kapcsolódó, a helyi közösségre közvetlen vagy közvetett módon ható súrlódásokat, melyek befolyásolják az életminőséget és a helyi funkciók működését.

Az első fejezetében összefoglaljuk a győri agglomeráció és a mintaterület történelmének legfontosabb elemeit, földrajzának a peremzónai jelleggel összefüggő főbb sajátosságait. A második szakaszban megismerjük az elemzés sajátos módszertanát, melyet az indokolt, hogy egyrészt a peremzóna hazai irodalma szűkös (PÓCSI G. 2009; TÍMÁR J. 1993; TÍMÁR J. – BAUKÓ T. 1999), másrészt a településrész jellemzőihez, valamint a településfejlesztési célhoz is szükséges volt igazodni.

Ezt követően a harmadik részben leírjuk és értékeljük a mintaterületeket, a helyi közösség viszonyát a folyamathoz. Ennek során a feltárandó konfliktusok és hatások a célszerűség kedvéért a szociálgeográfiából jól ismert alapfunkciók szerinti felosztásban kerülnek tárgyalásra. Bár a dolgozatnak nem célja a településrész szociálgeográfiai elemzése, e módszertan segítségével feltételezésünk szerint egyszerűbben kivitelezhető a felmérés, az értékelés, valamint lehetővé teszi a különböző hatások közötti kapcsolatok hálózatát és az eltérő módon érintettek felmérését. A dolgozat korlátaiból adódik, hogy a vizsgálat nem tér ki minden részletre és területre, s csupán betekintést enged e roppant összetett folyamatba.

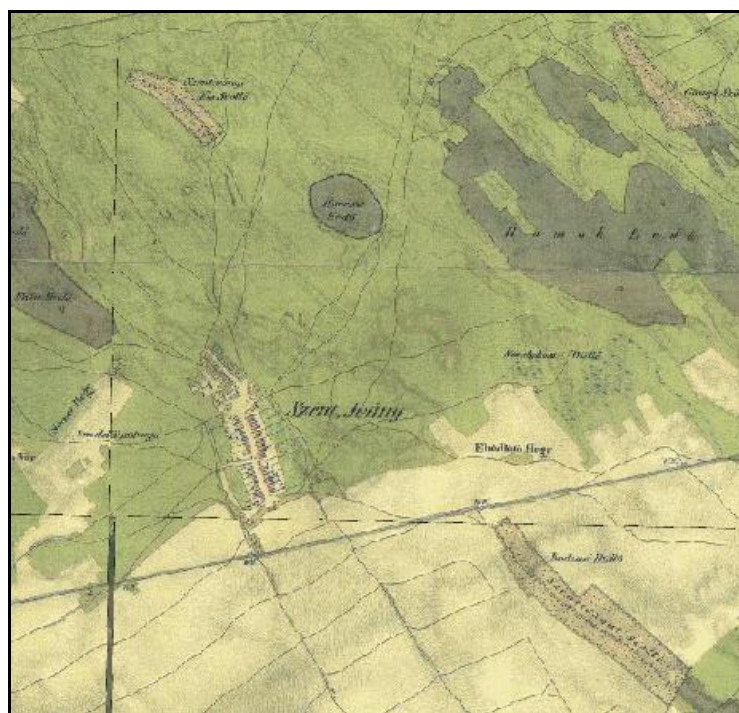
Végül az ötödik fejezetben elkészül a városrész konfliktustérképe, amely alapján megválaszoljuk a dolgozat kérdéseit és összegezzük a tapasztalatokat, a jövőben várható változásokat.

1.2. Győr és a mintaterület történelme

Győr az ókor óta lakott, szerteágazóan gazdag múltú település, melynek históriájából csupán a téma szempontjából legfontosabbnak tartott öt elem kerül összegezésre. Győrszentiván, a mintaterület fejlődését e lépcsőkhöz kapcsolóan vázoljuk fel.

Szentiván fejlődését a 19. század derekától nagyban elősegítette a Bécs-Budapest út jobb kiépülése és a vasút megjelenése; a vasútállomás 1886-ban készült el. További lökést adott a kisalföldi vizes területek fokozatos lecsapolása, hiszen a falut több irányból is mocsarak és kisebb, lefolyástalan felszínek vették körül. A filoxéra járvány hatásaként a falu északi és déli

határában lévő dombokon megjelentek a szőlősök (2. ábra). A borászok az ilyen szőlős dombokat hegynek nevezték, így alakult ki a két nagyméretű külterületi egység, a Kis- és a Nagyhegy melyek a második katonai felmérés térképén már jól elkülöníthető egységet alkotnak. A falu magját ekkor még csak a mai Körtér, Ősi, Váci és Déryné utcák alkották. Ugyanakkor érdemes megfigyelni, hogy a mai utcahálózat több eleme már megjelenik a földutak futásában; valamint az erdőterületek kiterjedése ekkor a szőlősök közelében még a mai állapotnál is némileg kisebb (a később ültetett akácosok és ligeterdők miatt).

2. ábra. Győrszentiván a második katonai felmérés (1806–1869) szelvényén. (Forrás: http://archivportal.arcanum.hu/maps/html/katfelm2b_google.html)

A világháborúk között Győr hagyományos szerkezete átalakult, elkezdődött a Szentiván és Győr közötti iparterület kiépülése, amikor az önkormányzat kijelölte a fejlesztési területeket. Az ötvenes évek végétől elkezdtek kialakítani a várostól délre fekvő lakótelepeket, újjáépült és kibővült a város ipari bázisa. A belváros hanyatlásnak indult, jellegtelen lakóövezetté alakult, ez a folyamat a legsúlyosabban az egykori egyházi tulajdonú épületeket érintette. 1950-től 1971-ig több lépcsőben a városhoz csatolták a legközelebbi falvakat melyek jó része ma is őrzi falusias arculatát és területileg is elkülönül a várostól. Győrszentiván is ekkor lett a megyeszékhely része, megindult a falu lassú kertvárosiasodása. Kialakultak, illetve beépültek a település északi, „Telep” nevű felén, valamint a település testét kelet felé bővítő utcák (BUNOVÁ CZ D. – TUBA L. 2002.).

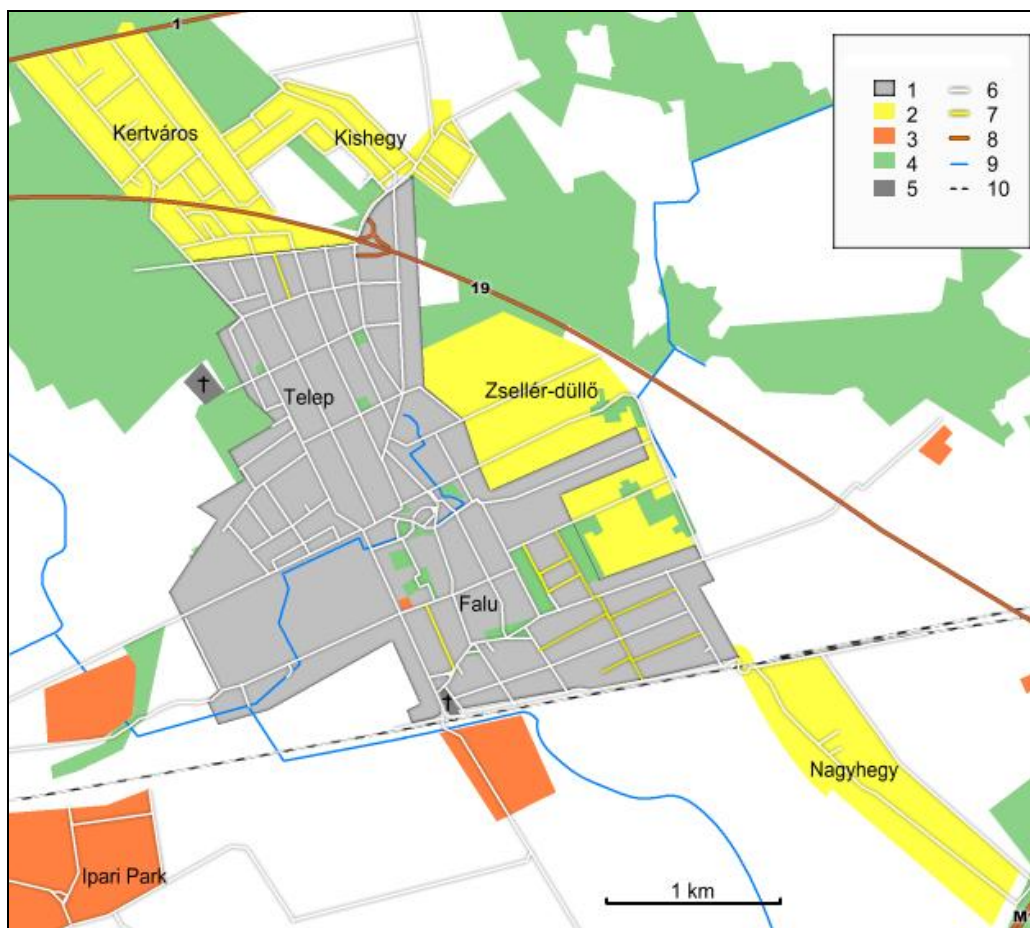
A környező településeken megindult az ingázó életmód elterjedése és a téészesítés. A faluban villany 1926, vezetékes víz 1980, csatorna 1994 óta van. A földművelő életmód lehanyatlott és a települések lakossága a győri ipar munkaerőbázisa lett. 1971-ben az OTK meghatározása szerint Győr kiemelt felsőfokú központ besorolást kapott, amely újabb lökést adott a kedvező folyamatoknak. Felgyorsult a legkorábban a városhoz csatolt településrészek integrálódása a városba. A térség településszerkezete átalakult az ingázás kiteljesedése és a közigazgatási határok módosulásai miatt. Az ország egyik legsikeresebb városa lett Győr a helyi ipar és mezőgazdaság sikerei kapcsán. Szentivánon 1972-től helyi buszjárat közlekedik (BUNOVÁ CZ D. – TUBA L. 2002.).

1.3. Győrszentiván földrajza

Győrszentiván a megyeszékhely területének keleti 17%-át adja, a város egyik fontos kertvárosias lakóterülete, melyet jó minőségű termőtalajú mezőgazdasági területek öveznek. A városrész belterülete a 19-es főút (M1 autópálya – Győr-észak) és a Budapest-Győr vasútpálya között terül el Észak-Dél irányban elnyúlt, alapvetően négyzetrácsos szerkezettel (3. ábra). Beépítettsége, szerkezete mozaikos és csak a legutóbbi évtizedben nyerte el mai formáját. A hagyományos mag – az 1970 előtt önálló település volt központja – a Körtértől a vasútállomásig tartó, jobban beépített, a szolgáltató és kulturális funkciójú intézmények többségét tömörítő rész. Ezt a településrendezési terv a többi falusias területtől külön, kertvárosias egységként kezeli. A Váci utca végi és körtéri része van kijelölve településközpontnak. Itt található, a Dériné utcai művelődési ház épület köré rajzolható ötszáz méter átmérőjű körben, a templom, az Váci Mihály Általános Iskola, az orvosi rendelők épületei, a részönkormányzati iroda, a Molnár-Vid Bertalan művelődési központ, két gyógyszertár és a bankfiók. A hatvanas évekig a faluban több kisebb tó, záportározó volt a település mai központjában, ezek területe a nyolcvanas évek végéig az aszályos évek során kiszáradt, a tározókba tartó csatornák többségét betöltötték, majd a felszabadult földdarabok beépítésre kerültek. A későbbi csapadékos években megjelent ezért a belvív-probléma (Győr területének felhasználását meghatározó leírás; Győr árvív- és belvívvédelme).

A központi részt viszonylag sűrű beépítésű utcák övezik, melyet északon és délen tágas kertű, nagyobb tömbökre osztott tér vesz körül jóval lazább utcahálózattal. Utóbbiban nagyméretű kertek, több helyen erdők és szántók találhatóak az utcák között. Ezen területek lakottak voltak a harmincas években is, de az hetvenes évektől a korábbi víkend telkek

tulajdonosai nagy gyorsasággal építették ki házaikat, így a Honfoglalás úton épült meg a falu első társasháza (részletes térkép a III. mellékletben található). E területek népességének növekedése Gyórhöz csatlakozás után felgyorsult, majd a következő évtizedben épültek ki a belterület mai peremutcai. A terjeszkedésnek nyugaton és keleten a lőterek, délen a vasút szabott határt. Fokozatosan egy 613 hektáros belterület alakult ki, amely a megyeszékhely belterületeinek 10,4%-a (Győr területének felhasználását meghatározó leírás).

3. ábra. Győrszentiván szerkezete, 2012. Jelmagyarázat: 1: Falusias belterület, 2: Kertségek és szőlőhegyek, 3: Jelentősebb gazdasági hasznosítású területek, 4: Erdők és parkok, 5: Temetők, 6: Utcahálózat, 7: Új (2001 utáni) utcák, 8: Főutak, 9: jelentősebb belvízcsatorna, 10: Vasút (Szerkesztette a szerző).

A 19-es főúttól északra, valamint keleten és délkeleten kiterjedt külterületi, de fokozatosan beépülő egységek kapcsolódnak. A külterületek összterülete 308 ha, amelyből 222 ha került besorolásra valamilyen városrendezési körzetbe. Északon csatlakozik a magterülethez a legnagyobb területű, hármass osztatú 154 hektáros külterület. Ez a Rigó utca északi oldalától az 1. sz. útig tart, azaz déli peremét és a falut elválasztja fő tömbjétől a 19. sz. főút. Nyugati része a Kertváros (120 ha) hobbikertes egysége, ami 1960-65-től alakult ki. Ekkor legfeljebb

30m² alapterületű nyaralókat és gazdasági építményeket lehetett létesíteni Később a lazuló szabályozás miatt megjelentek az 50m² alapterület feletti házak, melyek aztán téliesítésre kerültek. Csak az utcák fele betonozott, a többi homokos, így télen az esők, nyáron a szárazság miatt nehezen járható. Ettől keletre található a főúttal párhuzamosan, egy erdő és egy szántó közé ékelődve Sikolya. Ez a legkevésbé kiépített rész, viszont épp ezért itt lehet a legolcsóbban téliesített nyaralóhoz jutni.

A keleti szélen a Kishegy és az Újmajor egysége található (34 ha). A 1875-ben kezdődő filoxéra járvány hatásaként megjelent a falu melletti dombokon a szőlő. A borászat viszonylag gazdag megélhetést biztosított, ezért megindult a betelepülés, de a lakosság száma mindig alacsony maradt, a telkek gazdái a faluban éltek. Győrszentiván szőlőseiről kiemelendő, hogy bár nem része egy borvidékünknek sem, a helyi szokások (Orbán-napi szőlőáldás, közös szüret) ma is élnek. Mára viszonylagosan kiépült a Kishegy infrastruktúrája (1968-tól van villany, 2006 óta jó minőségű betonút) és a viszonylag alacsony telekárak lévén teljesen beépült házakkal és a hobbi telkek mellett sok állandóan lakott házat találunk.

A Nagyhegy és a Külső Vasútsor fekszik a sínektől délre (82 ha). Az egykori szőlős lakossága a hetvenes években szintén magas volt. A kilencvenes évekre már elmaradó tőkecserék miatt ma kevés a gondozott szőlő, csupán néhány még teremni próbáló agg tőke, legfeljebb egy tucatnyi pince és ódon épület őrzi a foglalkozás emlékét. A szűk, rossz állapotú út ellenére a kilencvenes évek derekától erőteljes beköltözési hullámon esett át. Jelentőségét emeli, hogy a 6. számú európai kerékpárút az utcán keresztül halad Bőny felé (IVS, Győr területének felhasználását meghatározó leírás; Részönkormányzati adatközlés – *a továbbiakban: Önk.*).

A településrész középső részétől keletre, a 19. sz. útig terjed a Zsellér-düllő, mely utjai a falu utcáinak külterületi folytatásaiként kialakult kertség. Lakossága a jó elhelyezkedés miatt az alacsony közmű-ellátottságuk ellenére a rendszerváltás után gyors növekedésnek indult. Itt a közmű hiány miatt alacsony telekárak a kevésbé tehetős és hátrányos helyzetű családok számára volt célpont.

A településrész demográfiai mutatóiban nincs jelentős eltérés a megyeszékhely átlagaitól (1. táblázat), azonban a lakosság nagymértékben növekedett, 2001 és 2009 között mintegy 1320 fővel (16,17%). Bár a 2012-es állapotról még nem volt elérhető adat a dolgozat

készítésekor, de a kapott adatokra alapozott becslés¹ alapján ez évig további 8,51%-os növekedést feltételezhetünk. E dinamikus bővülés jelzi a terület kiemelt jelentőségét a szuburbanizációban, egyben jellemzője a peremzónának. A lakosságnövekedésben a városból kiköltözések általi nyereség dominál és ehhez képest némileg alárendelt a külső városokból való bevándorlás (HARDI T. 2002).

	2001		2009		2012*	
	Fő	%	Fő	%	Fő	%
Falu	7670	93,86	-	-	9400	91,26
Külterület	502	6,14	-	-	900	8,74
Összesen	8172	100	9492	100	10300	100

1.táblázat. Györszentiván lakosságának alakulása. (Források: FEHÉRNÉ BRANDISZ K. et al. 2003; Önk; * a 2012 évi adat becslés)

A népesség demográfiai jellemzői átalakulóban vannak, az egy családra eső személyek száma 2,99 fő, míg a megyeszékhely átlaga 2,87, a gyermekek száma pedig 1,11 a város 1,03-as értékéhez képest. Az egy lakásra eső lakosok száma 2001 és 2005 között 2,94 főről 3,04 főre nőtt, jelezve a gyermekes családok arányának növekedését. A korcsoportok megoszlása is jobb a megyeszékhely átlagánál (4. ábra), az idősek aránya 1,9 százalékponttal alacsonyabb, a 14 év alattiaké 0,1-el magasabb volt 2001-ben.

4. ábra. Györszentiván népességének korszerkezete, 2001. (Szerkesztette a szerző, forrás: ksh.hu STADAT, FEHÉRNÉ BRANDISZ K. et al. 2003.)

Györszentiván foglalkoztatottsági mutatói is hasonlóak a megyeszékhely adataihoz. A 2001-es népszámlálás idején a lakosságnak már csak 2,5%-a dolgozott a mezőgazdaságban és 49,9%-os részesedéssel a szolgáltatási jellegű ágazatok váltak a fő foglalkoztatókká, bár a megyeszékhely 62,4%-os mutatóitól ez még jelentősen elmarad. A településrészen a munkanélküliség a census idején megegyezett a megyeszékhely 2,6%-os mutatójával. A Nyugat-dunántúli Regionális Munkaügyi Központ adatai szerint a munkanélküliségi ráta 2010

¹ Egerszegi Szilvia (a részönkormányzat nyugdíjba vonult volt vezetője) adatgyűjtése a falura és a külterületre, valamint az új utcák lakóházainak, számának szorzata az IVS által Györszentivánra meghatározott egy lakásra eső lakosok számával)

első hónapjaiban elérte az 5,63%-ot, majd 2011-ben 5,3%-ra javult, de 2012 I. negyedévében újra 5,9%-ra nőtt. Elmondható tehát, hogy a megyeszékhely foglalkoztatási helyzete jobb az országos átlagnál. Sajnálatosan a foglalkoztatás helyzetéről 2001-nél frissebb városrészi szintű elérhető adat jelenleg nincs, a központ által kapott információ szerint azonban a városrész helyzete nem térhet el jelentősen a városi adatoktól (FEHÉRNÉ BRANDISZ K. et al. 2003; Statisztikai tájékoztató Győr-Moson-Sopron megye 2012/1.).

Mint láthatjuk a településrész három jól elhatárolható területi egységből áll, melyet a helyi lakosság is külön kezel. A központi belterületet nevezik „falunak”, ez a hagyományos falusias belső mag és az azt körbeölelő „kádárkockás” településtartomány, valamint a kisebb telkekkel rendelkező északi rész (melyet gyakran külön telepnek is neveznek). Ennek az összefüggő területű egységnek a problémái, jellemzői és lakossága többé-kevésbé homogénnek tekinthető. A lakosság által a falu integráns részének tekintett külterületi lakóövezetek közül az északit „Kertváros” a déli „Nagyhegy” néven ismernek és ezekre is hasonló kihívások és tulajdonságok vonatkoznak, ezért egységes, de területileg nem összefüggő gyűrűként lehet értelmezni. Az új utcák ilyen jellegű elkülönülése nem ennyire egyértelmű, sokan már új utcáknak tekintik azokat is, melyek bár korábban létesültek, de a lakosság nagy része kicserélődött az évek folyamán. Legcélszerűbb elkülönítésnek az tűnik, hogy ha a 2000 után létrehozott lakóutcákat tekintjük ilyennek, hiszen itt nem csak a lakosság az új, de az épületállomány, a telekszerkezet és az infrastruktúra is.

A dolgozatban ezt a hármas beosztást alkalmazzuk a településrész konfliktusainak megismerésére. A sok szempontból különböző jellegük miatt eltérően hatnak a változások. Továbbá a külterület a később (a közösségi lét funkcionál) bemutatásra kerülő sajátos dinamikái miatt az azonos hatások eredményei a „faluhoz” képest gyakran ellentétes előjelűek. A helyik által használt és találó elnevezések (faluközpont, külterület, új utcák és Győr, mint a megyeszékhely központi belterülete) kerülnek használatra a dolgozat további részeiben.

2. Az alkalmazott módszertan bemutatása

A peremzónák pontos lehatárolása rendkívül nehéz, nincs kialakult és széles körben elfogadott módszertan. A lehatárolást a változékonyság, a módosulások sokszínűsége és az érintett terület fragmentált, gyakran egyenlőtlen megjelenése okozza. A peremzóna sávszerűen körbeveheti a várost, behatolhat a város belső területeire, ugyanakkor bizonyos területek teljesen ki is maradhatnak a folyamatból. Külső határa nem áll meg a város közigazgatási határainál, a környező településekre és a mezőgazdasági területekre is kiterjedhet, ebben kiemelt szerepe van a közlekedési útvonalaknak. A városba bevezetőbb fő közlekedési sávok mentén a jelleg sokkal könnyebben „terjed”, azonban a forgalmi árnyékban lévő települések, városrészek is részei lehetnek a „fringe” akcióterületének. Kettős összetűtség jellemzi, a városiasabb és nagyobb népsűrűségű urban-perem és a falusiasabb, kevésbé ütemesen változó rural-perem így részben „belesimul” környezetébe (KISS J. 1999; PÓCSI G. 2009; PRYOR, R. J. 1968; TÍMÁR J. 1993; TÍMÁR J – BAUKÓ T. 1999).

A hazai kutatások bebizonyították, hogy a városokat körülvevő peremzónák nem egyenletesen veszik körül a várost. Győr esetében a város külső területei rendkívül változatos területhasználati jellemzőket mutatnak, mozaikos, összetett sávot alkotva a város körül. Északon, keleten és délen kertvárosias jellegű területek képezik a város határzónájának döntő többségét. Délkeleten, Győrszentiván és Szabadhegy között ékelődik a peremzónába az ipari park, délen pedig a Ménfőcsanak körüli kereskedelmi és gazdasági terület. Nyugaton sűrűn beépített, hagyományosan városias és újabb lakótelepi panelházas, valamint a beékelődő kertvárosias egységek alkotnak egy változatos peremzónát (TÍMÁR J – BAUKÓ T. 1999).

A területfejlesztési nehézségek feltárásának érdekében egy, a településrész bemutatott földrajzi jellemzőinek megfelelő több szempontú vizsgálatra volt szükség, mely két főbb elemre osztható. A beavatkozások sikerének megítéléséhez nem elégséges a peremzónaiságból adódó konfliktusok feltárása, ezek egymásra, és a közösségre gyakorolt hatását is értékelni kell, miközben elkülönítjük a településrész sajátosságaiból következő jellemzőket. A problémák meglétét, azok alapjait és mélységét szeretnénk bemutatni mezőnkénti és területenkénti bontásban. Mivel a többség számára pozitívként érzett változások is növelhetik a helyi társadalmon belüli a feszültségeket, ezért nem szorítkozhatunk a negatív, leépülésként értelmezhető változásokra. A dolgozat korlátaiból

adódóan csak az interjúk alapján a hétköznapi élet szempontjából legfontosabbnak ítélt jellemzőket, konfliktusokat vizsgáljuk.

A peremzónában jelentkező konfliktusok feltárásához többlépcsős adatgyűjtési módszert alkalmaztunk. A városrendezési terv és fejlesztési dokumentumok megismerését követően részletes terepbejárást tartottunk, ez a későbbi kérdőíves felmérés előzménye volt és a terület közegének megfigyelését szolgálta. A terepbejárás során a vizsgálandó jelenségek természetes közegét igyekeztük megismerni, olyan részleteket megfigyelve, melyek a statisztikai eredmények alapján láthatatlanok maradnának.

A kutatás gerincét a lakosság felmérése szolgálta. 2781 lakott épület volt Győrszentivánon 2001-ben, így 150 kérdőív (5%) tűnt alkalmasnak. Ezek felvétele rétegzett szisztematikus mintavételen alapult, mely módszertan lényege, hogy a populáció minden n -edik elemét felvesszük, hogy elérjük a kívánt mennyiséget. A módszertan empirikusan a véletlen mintavételezéshez hasonló eredményt ad, de kivitelezése egyszerűbb. A részlehajlásból eredő torzítás elkerülése érdekében a minta első elemét véletlen módon célszerű kiválasztani. A reprezentativitás növelése érdekében előnyös, ha a nagy populációban készített mintavétel helyett, a részcsoportok megfelelő elemszámát biztosítjuk (BABBIE, E. 2003.).

Tehát a célzott 5%-os minta elérése érdekében minden ötödik házat kívántuk lekérdezni. Az utcák elején mindkét oldalon a kezdő házat dobókocka feldobással határoztuk meg (hatos esetén új dobás következett). Ha a lakos nem válaszolt a módszertan szerint következő házzal folytatódott a felmérés, az üres telkeket és a lakatlan házakat nem vettük figyelembe. A jobb reprezentativitás érdekében a települést a bemutatott sajátosságai miatt felosztottuk három részre és a lakosság számának arányában került súlyozásra: minimálisan 30-30 darab az új és külterületi lakott utcákból, 90 a faluból.

A 68 kérdésből álló kérdőív négy fő részre osztható (az 1. melléklet tartalmazza a kérdőív mintáját). Első részében 9 kérdés vonatkozott arra, hogy a válaszoló helyi-e vagy beköltöző, és utóbbi esetben a költözés körülményei, okai, időpontja és szubjektív elemei kerültek megvilágításra. A második rész a 10.-től a 38. kérdésig tartó Likert-skálás, táblázat formátumú kérdéssor volt, melyben a településrészt kellett különböző szempontok alapján osztályozni. Kiemelendő két kérdéscsoport ezen a részen belül: A szomszédokkal való viszonyról külön került felmérésre az adott személy viszonya a szomszédokkal és a közelben lakók viszonya egymással. A másik hasonló csoport a lakóházak állapotának értékelése volt; a válaszadóktól külön kértük a saját lakás, a településrész teljes lakásállományának valamint a

válaszadó utcájának értékelését Ennek oka, hogy a településen belül meglévő változatos szerkezet miatt a válaszok eltérő értékeket mutattak. A 30. kérdésig az elégedettséget, illetve a kérdés tárgyának minőségét kellett egytől ötig osztályozni, ahol az egyes a legrosszabb, az öt pedig a legjobb érték volt. A 31.-38. kérdésekben feltett állításokkal való egyetértést jelölhették meg a válaszadók, ahol az egy az egyet nem értést, az öt a maximális egyetértést jelentette. A harmadik részben nyílt kérdések során kerültek felmérésre a különböző konfliktusok. Minden konfliktus-mezőhöz egy vagy két kérdéscsoport tartozott, melyben a konfliktus jellegét nyílt kérdésben felmértük. Végül a válaszadó és családjának demográfiai, iskolázottsági és kereseti adatait mértük fel. Összesen 153 választ kaptunk így sikerült biztosítani a széles lefedettséget (2. táblázat).

Korcsoportok	Alapfokú végzettség	Középfokú végzettség	Felsőfokú Végzettség	Külterület	Falu	Új utcák
30 év alatti nő	3	8	1	1	7	4
30 év alatti ffi	3	7	3	2	8	3
31-60 éves nő	8	17	16	7	21	13
31-60 éves ffi	9	17	10	6	22	8
61 év feletti nő	9	8	5	5	16	1
61 év feletti ffi	10	12	6	8	19	1

2.táblázat. A kérdőíves felmérés válaszadóinak jellemzői. (Szerkesztette a szerző)

A felmérés után megkerestük a helyi részönkormányzatot és az érintett intézményeket, a felmerült kérdések, ellentmondások feloldása érdekében. A konfliktusokra kapott jellemző válaszok, a kérdezettek által kiemelt kifogások alapján félig strukturált interjú keretében (vezetőként a kérdőív szolgált) felmértük a részönkormányzat, az óvoda és két kereskedelmi egység vezetőjének véleményét. Az interjúk célja a feltárt ellentmondások mélyebb megértése, a felmerülő interakciók és a pótolhatatlan jelentőségű felgyülemlett helyi tapasztalatok és az emberek szubjektív véleménye megismerése volt. Ezen tényezők feltárása a téma jellegéből adódóan elengedhetetlen volt (BABBIE, E. 2003.). Így az előzőekkel azonos módszertan alapján készítettük tizenkét lakossági interjút, melyet a kérdőívekhez hasonlóan osztottunk el. 2-2 kertvárosi és új utcai mellé 8 falusi lakost kérdeztünk meg, valamint egy további interjút készítettünk a kétlaki életmódon folytatók véleményének feltárására.

Az alanyokat úgy választottuk ki, hogy a lehető legszélesebb spektrumát fedjék le a helyi lakosságnak, ugyanakkor a kérdőívezés során e személyek tájékozottságról és részvételi hajlandóságról tettek tanúbizonyságot (A válaszadók listája a II. mellékletben olvasható). Bár a kiválasztáson alapuló módszertan kevésbé reprezentatív, mint a valószínűségi módszerek, segít egy-egy kérdéskört mélyebben megismerni a populációhoz tartozó tájékozott

személyeken keresztül (BABBIE, E. 2003.). A terepbejárás és a kérdőívezés során 26 spontán interjút is felvettünk, melyekkel a felmerült egyedi tapasztalatok megismerésére volt a célunk.

A teljes, 900 hetáros területen a terepbejárást 2012. 06. 15 és 27. között, a kérdőív és a lakossági interjúk felvételét 2012. 07. 16.-tól 08. 17.-ig, majd az értékelést a szerző végezte. A személyes kontaktus elengedhetetlennek bizonyult, segítségével sikerült egy rendkívül részletes képet kialakítani a helyi közösségről.

E tapasztalatok alapján elkészítettettünk egy konfliktus szempontú leírást a városrészekről. A különböző vizsgált kérdéseket a dolgozatban a szociálgeográfia módszertanában általánosan használt alapfunkciók alapján hét konfliktusmezőbe soroltuk, a megközelítés célszerűsítése érdekében. E módszertan segítségével vált lehetővé annak a bonyolult összefüggés-rendszernek a feltárása, mely Győrszentiván területi egységeinek eltérő jellemzői és a hatások között kialakult. Fontos kiemelni, hogy a kutatás kérdései nem szociálgeográfiai célúak, ezért e módszertan átvételén túl a szociálgeográfiai csoportok lehatárolását, valamint az egyéb, ilyen irányú kutatásokban általában felmerülő kérdéseket nem vizsgáljuk.

A szociálgeográfia a társadalom és a funkcionális rendszerek térbeli folyamatainak szerkezetét és evolúcióját vizsgálja, tehát a társadalom (egyének és csoportok) viszonyát az alapfunkciókkal és azok térbeli szerkezetével kapcsolatban. A szociálgeográfiai alapfunkciók az emberi lét térben és időben kifejeződő, mérhető és egymással interakcióban álló alapvető megjelenési formái, melyek összetett és változó térszerkezetet képeznek. A Partsch-féle, azaz a német irányzatnak megfelelő funkció-katalógus Berényi István által megfogalmazott és a magyarországi viszonyokhoz igazított rendszerét, mint logikai vezetővonalat használva vizsgáljuk a peremzónai sajátosságokat (BERÉNYI I. 1992).

Az eredmények összegzéseként meghatározzuk a megoldott, a fennálló és a jövőben várható konfliktusokat, osztályozva őket a szerint, hogy milyen mértékben köszönhetőek a település városperemi-peremzónai létének. Megkíséreljük meghatározni, hogy melyek a lakosság számára leghátrányosabb és legkedvezőbb jelenségek, térképen ábrázolva az eredményeket, választ adva arra, hogy milyen területi jellemzőkkel bír e jelenség a városrészen belül és van-e jellegzetes időbeli változás a térbeliségében. A dolgozatban minden, 2000 és 2012 között fennállt konfliktust vizsgálunk és megkísérlünk előjelezni további várható konfliktusokat, mivel – mint az első fejezetben bemutatunk – a peremzóna átalakulásai folyamatjellegűek, ezért egy időpillanat képe nem mutatja meg a teljes jelenséget.

3. A mintaterületek elemzése az alapfunkciók szerint

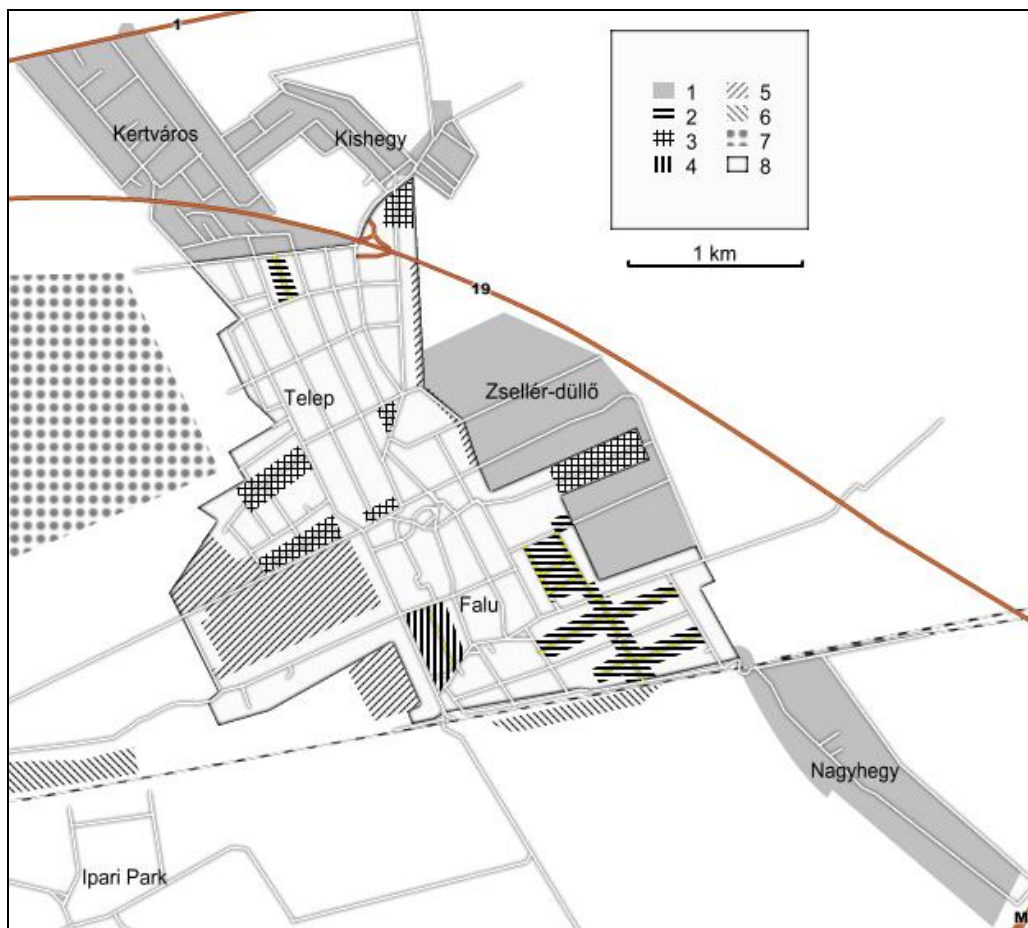
3.1. Lakófunkció

Az elő tárgyalandó konfliktus-mező a szociálgeográfiában megszokott sorrendtől eltérve a lakófunkció lesz, mivel – az első fejezetben megismertek szerint – e tényezőnek kiemelt jelentősége van a peremzónák átalakulási folyamataiban és a módszertanok ezt tekintik a lehatárolás fő szempontjának. E funkció nem csak a lakásellátottság vagy a lakásállomány színvonalát, felszereltségét jelenti, hanem mindazon mennyiségi és minőségi mutatókat is, amelyek befolyásolják az egyén lakóhellyel és így a többi alapfunkcióval kapcsolatos magatartását, elvárásait. Ide sorolandó az épített- és természeti környezet mellett a lakások technikai felszereltsége, komfortja. A tág és szűkebb környezet, mint viszonyítási alap, valamint a lakóhely településszerkezeti helye tovább módosítja az egyén szubjektív vélekedését. Fontos kiemelni, hogy az eltérő csoportok preferenciái mások, ezért a lakások jellemzői végső soron a társadalmi helyzet jelzői is.(BERÉNYI 1992).

A várákozásnak megfelelően e konfliktusmező bizonyult a település legfontosabb problémájának, a megkérdezettek 63,1%-a jelezte valamilyen ebbe a mezőbe tartozó konfliktus meglétét. Ez már önmagában is jelzi, hogy a város-vidék peremzónákra jellemző területhasználati konfliktusok megléte a faluban milyen jelentős. A település 613 hektáros belterületének 12 %-át (79,6 ha) érintették a tömbfeltárások, 7,8%-át érintik (47,6 ha) a belvízproblémák, 9%-t (55 ha) az ipari területek bővítésének negatív hatásai (5. ábra). A település peremén 106,8 hektárnyi erdő érintett az átalakulások által és a 308 hektárnyi külterület általánosan erős területhasználati változások jellemzik. Így az összterület 28,76%-át közvetlen, a kérdőívek alapján pedig további 61,91%-ot közvetett módon érintenek a hatások és legalább egy további, területileg nem összefüggő, mozaikosan jelentkező területhasználati probléma minden utcában megjelenik.

A település nyugati peremén szintén jelentős átalakulások mennek végbe a gazdaság szuburbán öv felé történő terjedése során. A megyeszékhely belterülete és a településrész között 126 ha kiváló minőségű termőtalajon alakult ki 1992-ben az ipari park, amelyet a 2004-es rendezési tervben ki jelöltek bővítésre Györszentiván határáig, a Györszentiván-Gönyű TSZ. központi telephelyének széléig. Mivel bizonyos előkészítő munkálatok már megindultak a terepbejárás időpontjában ezt a változást tényként kezeltem az elemzés során. A parktól északabbra, az 1-es úttól délre került kialakításra az AUDI Hungária telephelye, mely

fokozatosan 150 hektárra nőtt. 2011-ben az addig NATURA 2000 beosztású terület átszabályozásával 370 ha-ra bővült az üzem területe. Ez korábban a szentiváni lőtér területe volt, egyben a városrész védőövezet az ipar és a lakóterületek között, valamint rekreációs célokat szolgáló erdős-ligetes terület, szép vad- és faállománnyal (Győr Gazdasági Programja 2011-2014).

5. ábra. Győrszentiván területhasználatának alakulása. Jelmagyarázat: 1: Növekvő népességű külterület, 2: Tömbfeltárások területei jelentős laksűrűség növekedéssel, 3: Jelentős beköltözés által érintett hagyományos terület, 4: Zajló tömbfeltárás, 5: Lakóterület céljára kijelölt középtávú tartalékterület, 6: Gazdasági hasznosításra kijelölt területek, 7: Az AUDI építkezés által átalakított terület, 8: Belterület (Szerkesztette a szerző).

E két jelentős területi változás jelentős konfliktusokat generál ma is, de a jövőben erősödni fog jellege, hiszen, a településrész déli felén további ipari beruházások szerepelnek a tervekben. A vasúttól délre a lakóházakkal szemben került kijelölésre a megépítendő teherpályaudvar és a vasúttól északra, Szentiván nyugati határában pedig egy logisztikai központ elkészülése várható (Győr közlekedése). Így a városrész belterület-határának jelenleg 20%-a mentén van gazdasági jellegű, jelentős területhasználati átalakulás, a jövőben pedig további 20% lesz érintett.

Az 5. ábrán láthatjuk, hogy a területhasználatot és így a lakófunkciót érintő változások a településrész déli és észak-keleti részein koncentrálnak. Ugyanakkor a jövőben várható beépítések miatt a nyugati – az ipari parkhoz és Győrhöz közelebbi – terület lesz a leginkább érintett. A tartalékterületek alacsony fekvése ugyanakkor a belvíz kérdés fokozódását is eredményezni fogják. A településrész belterületétől dél-délnyugat irányban fekvő kiváló termőtalajok megközelítőleg 100 hektáros részét érintik a jövőben tervezett gazdasági beruházások, amely a belterület 50 hektárt lefedő tömbjeivel érintkezik közvetlenül (Győr Népessége).

3.1.1. Új utcák

A településrész északi részén egy, a déli felén hat utcát alakítottak ki. Ezek a már meglévő utak által körbezárt tömbök nagyméretű kertjeinek egyesítésével alakították ki. A tulajdonosok beruházásával kiépítésre kerültek a közművek és lebetonozták az utakat (a Huszka utca esetében utóbbi nem valósult meg), majd közel egységes területű építési telkek kerültek kialakításra. A hét kialakított utcában 247 lakóház épült az elmúlt 6 évben itt, ez a 2001-es településrészi épületállomány 9,52%-ának megfelelő növekedést jelent (3. táblázat). Figyelembe véve az IVS által Győrszentivánra megjelölt egy lakásra jutó személyek számát ez 750 fős növekedést (9,78%) jelent, de mivel a népesebb családok száma itt nagyobb (HARDI T. 2002) ez alulbecslésnek bizonyulhat. A válság hatására három éves megtorpanás volt tapasztalható, viszont 2011-től megindult az építkezések új hulláma, jelenleg 28 ház készül, felük már tető alatt van.

	2001		2012	
	Ház	Üdülő	Ház	Üdülő
Falu	2593	2	2840	-
Külterület	188	580	-	-
Összesen	2781	582	-	-

3.táblázat. A lakásállomány megoszlása a településen. (Helyiségnévtár 2012 és Önk. adatok alapján.)

A hét új utca mellett jelenleg zajlik az Egressy, Déryné, Váci és Pince utcák közötti tömbfeltárás. A nyolcvan építési teleki kialakítását lehetővé tevő utcakialakítás során a felérés időpontjáig egy lakóingatlan készült el. Ez a beruházás a Váci utca északi túloldalán fekvő tömb 2006-ig befejezett feltárásának folytatásaként jelentkezik a szerkezetváltozásokban, akkor azonban a településrész közművelődési kapacitása került bővítésre.

A terepbejárás az új kialakítású utcák sajátosságairól érdekes tapasztalatokat nyújtott. A szuburbán övekre jellemző modern és rendkívül változatos kinézetű házak önmagukban is

elütnek a környező, a nyolcvanas években beépített utcák egységes képétől. Ezt fokozza, hogy a telkek mérete rendkívül kicsi, mivel a beruházók így próbálnak magasabb profitot elérni, továbbá magas az ikerházak, több lakásos házak száma. A jelentős laksűrűség növekedés hatására, a sokaság 10,5%-a szerint az utcanyitások problémaként jelentkeznek és 15% emelte ki az új telek túlzottan kicsiny méretét, mint a hagyományos falusias jelleg és településszerkezet eróziójának elemét. E kertek egyrészt ellehetetlenítik a falusias tevékenységek egy részét, nem elégítik ki a kimondottan az életminőség javulása érdekében kiköltözők igényeit és az építkezések menetét is nehezítik (6. ábra). Ez a „fekvő panel” jelleg – ahogy az interjúalanyok nevezték – a később növekvő családok számára kezd igazán problémává válni és gyakori súrlódásokat okoz a szomszédokkal.

6. ábra. A „fekvő panelként” emlegetett rendkívül sűrű beépítés egy belső udvarból fényképezve, így látszik igazán a két utcafront házai közötti kertek szinte teljes hiánya (A szerző fotója).

A térszerkezet átalakulása sajátosan valósult meg, ugyanis a korábbi mezőgazdasági hasznosítás nyomai megmaradtak és 13 mezőgazdasági hasznosítású telek található az új utcákban. Négy szántó (kukorica), három gyümölcsös, három kapás növényekkel beültetett nagyobb telek, egy birka-telep, egy faiskola és egy szőlős fekszik a házak között (7. ábra). A konfliktus forrása ez esetben az, hogy a beköltözőket nagyobb arányban zavarja belterületen végzett mezőgazdasági tevékenység. E kérdés 1 és 5 közötti értékelésének átlaga náluk 3,83 lett, míg a helyi lakosoknál ez 2,95 lett. A beköltöző lakosság számára tehát kellemetlen mezőgazdaság, különösen az állattartás, ami nem csupán napi ellentéteket okoz, hanem peres eljárásokat is.

A problémák megjelenésében és intenzitásának értékelésében markáns területi megoszlás jelentkezik. A hagyományos szerkezet felbomlását a lakosság 6,7%-a sérelmezte, azonban ha

csak a környező utcák lakosait vizsgáljuk, akkor már 18% az érintettek száma. Tovább árnyalja a képet, hogy sokaság arra a kérdésre, hogy mennyire zavarja a korábbi kertek és mezőgazdasági területek beépítése ötös skálán 3,17-es, a környező utcák hagyományos lakossága viszont 4,97-es értéket adott. A válaszadók többségét ugyanakkor nem zavarta az új utcák nyitása (2,87), de a 2. szomszédok és a merőlegesen futó utcában lakók esetében nagyobb volt a magasabb értéket megjelölők aránya, mint a szomszédos utcákban. Ennek oka az, hogy bár konfliktusok ott is jelen vannak, a telekeladásból származó anyagi haszon miatt rövidtávon jobban értékelik ezek a lakosok a helyzetet, mint azok, akiknek anyagi haszna nem volt. A hagyományos helyi lakosság pedig évek múltával – ahogy a rövidtávú anyagi haszon súlya gyengül az értékítéletben – egyre jobban nehezményezi a kertek és ezen keresztül a megszokott falusias jelleg elvesztését.

7. ábra. Balra: Az ostromlott kukoricás: egy új kialakítású utca középpontjánál fekvő kukoricás melyet már mind a négy oldalról körbeépítettek. Jobbra: Körbeépített birkatelep és kukoricás egy másik új utcában (A szerző fotói).

A lakásállomány jelentős mértékben elűt a falusi tipikus házaktól, amit a házak állagára vonatkozó felmérés is alátámaszt. A településrész lakásállományát a falusi lakosok 3,36-ra, az új utcákban élők pedig 3,7-re értékelték. Még szembetűnőbb különbség mutatkozik az utca szintű osztályozásban (4. táblázat), ahol a beköltözők 4,76-at adtak, ami egy egész jeggyel jobb a hagyományos utcák 3,69-es értékéhez képest. A felmérés tapasztalata szerint a saját házat mindenhol jobban értékelték, mint a másik két mezőt, a faluban lakók 3,55-öt, az új utcabeliek 4,57-et adtak ingatlanuk állagára.

Ez a jelentős és látványos eltérés azonban azt is eredményezi, hogy a településszerkezet megbomlása még szembeötlőbb és zavaróbb lesz, ami egyúttal a hagyományos utcák relatív leértékelését okozza az új utcák bővülő épületállományához képest, továbbá a lakásállomány megítélését befolyásolja a lakók korábbi lakásának típusa (Tóth Z. 2000). A beköltözők 60,1% panel, 27,8% pedig régi típusú bérházból érkezett a faluba, számukra így a családi ház

életminőség növekedéssel járt. A családiházól érkezett 11,1% esetében a változás viszont semleges volt. A beköltözők átlagosan 0,25-ös értékkel jobbat adtak, mint a helyiek és ennek oka az interjúk alapján, hogy a betelepülők kevésbé ismerik a peremen lévő rosszabb állagú utcákat.

	Falu	Utca	Saját ház
Összesen	3,7	4,67	4,56
Helyiek	3,66	4,33	4,5
Beköltözők	3,7	4,76	4,57
Győrszentiván	3,47	3,7	3,95

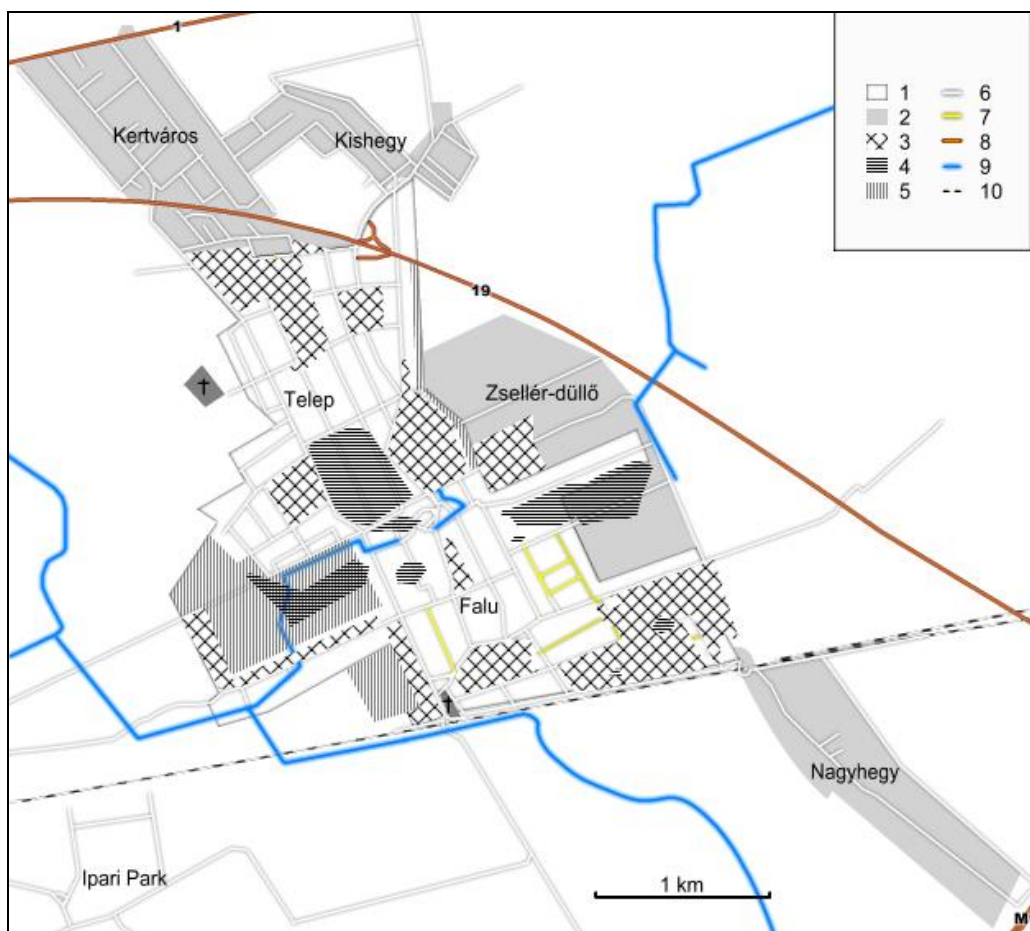
4.táblázat. A lakásállomány megítélése az új kialakítású utcák lakói szerint.

3.1.2. Falu

A falu néhány lakófunkcióval kapcsolatos, jellegzetes konfliktusa nem kapcsolódik egyértelműen sem a peremzónai jelleghez, sem a szuburbanizációhoz, de intenzitásukat jelentősen fokozta a népsűrűség növekedése és a demográfiai változásokból fakadó ellentétek. Hogy e problémák nem újak, azt az interjúk mellett az is bizonyítja, hogy e konfliktusmező említettsége az új utcákban mindössze 7,4%, a régebbi lakórészekben viszont 67,5%.

Győrszentiván hagyományosan beépített területein a területhasználat legmarkánsabb konfliktusa a 38,5% által említett belvízkérdés, amely 26,9%-ot személyesen is érint. A város fekvése miatt kitett a belvíznek, sok a lefolyástalan és alacsony terület. Bár Szentiván vízvezető rendszere jól kiépült a hetvenes évekre a korábbi tározó tavak hiánya, a hálózat karbantartásának hiányos volta, és a település alacsonyan fekvő részein intenzív lakás- és utcaállomány bővülés miatt újra jelentős a probléma (Győr árvíz- és belvízvédelme).

Mint a 8. ábrán láthatjuk, a településrész hagyományos magját mozaikosan körbeveszik a belvizes területek, amelyek a belterület 8,97%-át teszik ki. Ezeken az egységeken erősebb esők esetén és a tavaszi-őszi csapadékos időszakban megáll a víz, amely lassan párolog/szivárog el, sokszor hónapokig megmarad. Az összeköttetés nélküli csatornában felgyülemlik a víz és azok szikkasztóként funkcionálnak. Amennyiben a csapadék mennyisége nagyobb, mint a kapacitás a víz túlsordul és a házak alagsorába folyik, vagy az utakon gyülemlik fel, ez a téli félévben a folyadék ráfagy a burkolatra. Az interjúk alapján komoly probléma, hogy közterületek is gyakran kerülnek víz alá, mint például a körtéri játszótér és az Egysori úti park; valamint az újonnan felújított Déryné utcában is sikertelen lett a vízvezetés megoldása, mert a lefolyók a falevelektől könnyen eldugulnak.

8. ábra. Györszentiván belvízhelyzete. Jelmagyarázat: 1: Belterület, 2: Külerület, 3: Belvíz vagy vízelvezetési nehézségekkel időnként érintett terület, 4: Belvízproblémákkal küzdő területek, 5: Beépítésre szánt tartalékterületek, 6: Utcahálózat, 7: Új építésű utcák, 8: Főutak, 9: Fő bel- és csapadékvíz elvezető csatornák, 10: Vasútvonal (Szerkesztette a szerző).

A konfliktusban a peremzónai jellegből fakadó intenzív területhasználati változások negatív tendenciát hoztak. A kilencvenes évek elején a Vonal utca környékén kialakított házak az 1995-ös belvíz kapcsán súlyos károkat szenvedtek, amely megmutatta, hogy a település bővülése a veszélyeztetett házak számának növekedését is jelentheti. A helyismerettel nem rendelkező lakosok sokszor építkeznek olyan telkekre, amelyek ára pont azért volt alacsony, mert a helyiek a belvíz-érintettség miatt nem voltak hajlandók megvásárolni. Kiemelik szintén, hogy az árok betemetések túlnyomó többségét a helyi viszonyokat nem ismerő beköltözők hajtották végre (9. ábra), jelentősen hozzájárulva a probléma elmúlt évtizedben tapasztalt súlyosbodásához (Győr árvíz- és belvízvédelme; Győr területének felhasználását meghatározó leírás, Önk.).

Az új utcák többségét eleve az alacsonyabban fekvő dél-keleti részeken alakították ki, ahol már régóta ismert a konfliktus valamit az egyéb területeken az új lakók nem hajlandók

karbantartani a csatornákat, amelyekben így a nyári időszakban megáll és megbűdösödik a víz, a mélyebb részeken pedig benövik a növények, tovább csökkentve a vízszállító képességet.

9. ábra. Kocsifeljárók és virágágyások miatt az árkok kapcsolata hiányos, a túlfolyó víz pedig a garázsokba, pincékbe áramlik, vagy az úttestet mossa alá. (A szerző fotói.)

A második legdominánsabb probléma a növényi- és háztartási hulladékok tüzeléséből eredő súrlódások sokasága. Itt a konfliktus forrása az önkormányzatilag meghatározott időszakokon (Április és Október hónapok) kívüli kerti tüzelés, valamint a rendkívüli büzzel és káros-anyag kibocsájtással járó hulladékégetés, melybe az interjúk alapján bele értik a fémgyűjtés részét képező kábel- és gumiégetést. A beköltözők némileg türelmetlenebbek e probléma iránt 24,1%-uk jelezte a konfliktust a helyi lakosok 21,7%-ával szemben. A probléma az elmúlt években fokozódott és ebben fontos tényező, hogy a szelektív hulladékgyűjtés kialakítása jelentősen megnövelte a díjakat, ráadásul elégedetlenséget okozott a szerves hulladék elállítását célzó plusz kuka, hiszen itt a legtöbben komposztálták vagy az állatokkal etették meg azt.

Az szemétszállítás átalakítása egy másik problémát okozott, amely viszont már egyértelműen köthető a népességnövekedéshez és a területhasználat átalakulásához. A hulladékok lerakását a helyiek mellett a beköltöző lakosság egy része és a megyeszékhely közeli városrészeinek népessége sajnálatosan a település peremi erdőkben oldja meg. Ezt 18,3% említette és 5,8% által említett közterületi szemetelés fokozza. Ennek megfelelően a környezet rendezettségét 3,37-re, a tisztaságát 3,33-ra osztályozták.

A szuburbanizációs folyamatokhoz és a peremzónai intenzív területhasználati változásokhoz szorosabban, közvetlenül is kapcsolódó problémák közül a legmarkánsabb a korábban a falusias közösségnek megfelelően hasznosított kertes családi házak átalakulásából adódó konfliktusmező. Mivel a beköltöző lakosság kisebb mértékben hasznosítja a kerteket

jelentősen elszaporodott a gazos, sokszor parlagfűves telkek száma. Ez a 23% által említett probléma tükröződik abban, hogy a kertek tisztaságát 3,59-re osztályozták a válaszadók. További 9,6% kifogásolta a kertek állapota mellett azt is, hogy a lakó- és gazdasági épületek állapota is gyorsan hanyatlásnak indul itt, ami egyben a rágsálók elszaporodását is okozta. A településen az állattartás 5,8% számára jelentkezik, mint probléma. A tulajdonszerkezet átalakulása a telekrendezés és az osztatlan telkek kérdését aktualizálta, ami szintén 5,8%-ot érint. A korábban egy-egy családhoz tartozó osztatlan telkek az eladással kapcsolatos nehézségeken kívül a korábban kialakult szokás-viszonyok merevsége miatt meglehetősen súlyos problémátényező.

A falu lakásállományának értékelésére kapott válaszokban a fenti problémák is tükröződtek (5. táblázat). Továbbá jellegzetes a szuburbán övekben, hogy az ingatlanok tényleges állományromlása nélkül is bekövetkezhet a megítélés romlása, ha a településrész más utcaiban a jóval nagyobb, újabb és gazdagabban kivitelezett házak jelennek meg. Így e jobb állagú utcák negatív irányba mozdítják a falu megítélését.

	Falu	Utca	Saját ház
Összesen	3,41	3,69	3,88
Helyiek	3,36	3,56	3,95
Beköltözők	3,46	3,85	3,8
Győrszentiván	3,47	3,7	3,95

5.táblázat. A lakásállomány megítélése a hagyományos utcák lakossága által.

A falusi lakók az ötös skálán 1 ponttal rosszabbra értékelték a hagyományos utcákat (3,69) mint az új utcaiak a sajátjukat (4,66). Az adott utcák állományát firtató kérdésnél a beköltözők a helyiek 3,56-os átlagánál jobb, 3,85-ös értéket mutattak, ami a régiek területhasználati változásokkal szembeni ellenérzéseit tükrözi és így a teljes településrész lakásállományának megítélése is az átlagnál (3,47) némileg rosszabb lett (3,36). A 38,5%-nyi beköltöző kétharmada panelből, vagy régi típusú bérházból, gangos tömbházból érkezett, ennek is köszönhető, hogy ők a falu és utca szintet az átlagánál jobban értékelték.

A **gazdasági szuburbanizáció** területhasználati hatásai egyre intenzívebbek a településrészen. Már 2004-ben végzett lakossági felmérés során kérték, hogy az ipari övezet ne közeledjen jobban a faluhoz, mivel az fogyó határsáv a lakóminőséget rontja. Egyrészt az egyre keskenyebb erdősáv már az elégtelen zaj- és légminőség védelem mellett kielégítő esztétikai takarást sem nyújt; másrészt a természetvédelmi terület rekreációs célokat és tűzifatermelést is szolgál (Győr Európa közepén).

Ennek ellenére az Audi Hungária jelenleg is zajló beruházása, valamint az ipari park kijelölt bővítése a településrész belterületének nyugati peremétől csupán néhány tíz-száz méterre van. Ezt a falusi lakosság 4,8%-a kifogásolta, azonban ha csak a nyugati perem mentén fekvő utcákat vizsgáljuk arányuk 30% lesz. Több utcából most már a gyárépületek uralják a látképet, ezt egyrészt létminőséget károsan befolyásoló hatásként értékelik és az ingatlanok értékének romlását is várják tőle. Az interjúalanyok emellett az építkezésből származó zaj-, por- és rezgésterhelésre is panaszkodtak, azonban ez csak ideiglenes jellegű probléma, mivel az építkezésnek része lesz zajvédelmi falak kialakítása a legfontosabb helyeken a részönkormányzat tiltakozásának hatására.

Az építkezés 2,9%-ot érintő további mellékhatása, hogy a természetes életterek csökkenése miatt a vadak a lakott területeken megjelennek. A ragadozók megdézsmálják a háztáji állatokat, az elhullott növényevő vadak tetemei pedig bűz- és fertőzésforrások. Mivel, mint ahogy az 8. ábrán megfigyelhettük, a tartalékterületek jó része a nyugati perem mentén található az érintett lakóterületek száma a jövőben bővülni fog.

A településrész nyugati határában fekvő baromfi telep részben már ipari hasznosításra került, ami a kiváló termőképességű talajok zónájával együtt sajátos szerepet tölt be a lakosok szemében. A mezőgazdaság leépítését látják a telep átalakulásában és a termőföld beépítésében, ennek fontos eleme a falusias jelleg őrzése iránti igényen kívül a megszokott, alacsony átmenő forgalommal jellemezhető helyzet féltése is. Továbbá a zöld környezet és a szántók helyét átvevő ipari övezet tájképi hatásánál fogva ronthatja a lakminőséget a településrészen, hiszen az emberek nem szeretnék üzemek tözsomszédságában lakni és ezt a várható anyagi haszon sem tudja megfelelően ellensúlyozni.

A gönyői kikötőhöz vezető vasútvonal a településrész területén kapcsolódik le a Győr-Budapest vonalról, majd észak felé kanyarodva halad a Duna felé. A vonal használati engedéllyel kapcsolatos nehézségek miatt nem üzemel, a kiépült hangszigetelés sikerét jelzi viszont, hogy csupán két válaszoló panaszkodott a vasút okozta zajterhelésre.

A belterület déli peremén lévő földeken a gönyői beruházáshoz kapcsolódóan egy teherpályaudvar számára jelöltek ki helyet, valamint a ma sok vállalatnak helyet adó egykori TSZ telep végéig került kijelölésre az ipari park több lépcsős megnagyobbításának teljes területe. Ez ellen a részönkormányzat 2010-ben tiltakozott a lakosság életkörülményeinek és a környezet állapotának (ezek kiváló termőképességű talajok) védelme érdekében (IVS, Önk., Győr Európa közepén, Győr-Moson-Sopron megyei területrendezési terv).

A fentiek ellenére ma még „a területhasználat átalakulása rontja a városképet” állítással a népesség nem ért egyet, 2,6-os értéket kaptunk. Ennek az ellentmondásnak a fő oka, hogy az új változások még nem épültek be a köztudatba és a korábbi állapotokat tükrözheti még a sokaság mentális térképe, de már a tolerálható maximumhoz érkezett a folyamat.

3.1.3. Külterület

Az alacsonyabb lak- és népsűrűség alapján a külterületek a peremzóna külső részterületének, a vidék-peremzónának a város közigazgatási határán belüli megjelenéseként értelmezhetőek, e részegységek általános jellemzője az alacsonyabb inkázási arány, a népességnövekedés és a mezőgazdaság magasabb szerepe (PÓCSI G. 2009 ;PRYOR, R. J. 1968).

A korábbi kertes-szőlős egységek fokozatosan alakulnak lakóterületté a bevándorlás hatására. Bár pontos adat nem áll rendelkezésre a részönkormányzat adatai és az interjúk alapján a külterületek lakossága 2001 óta akár 150 fővel is növekedhetett (29%!) és a beköltözés folyamatos. Egyértelműen kiderült a kérdőívek és interjúk alapján, hogy az ide költözők esetében a külterület melletti fő érv a telkek olcsósága vagy a viszonylag nagy kertek megléte (szőlő, állattartás). Jellemző a szerényebb anyagi lehetőségek miatt más választással nem rendelkező réteg (a válaszolók 13,6%-a) és betegségtől szenvedők (18,2%) megjelenése. Emellett a középosztály azon csoportjai gyakorinak, akik bár nem keresnek rosszul, de olcsó telkeket keresnek olyan okok miatt, mint a sokgyerekes család, a megtakarítások hiánya és a gyors költözésre sarkalló külső kényszer.

A második csoportot azok alkotják, akik eredetileg hobbitelekkel rendelkeztek a területen, majd a tanyafejlődés ismert szukcessziójára emlékeztető folyamaton estek át. Ezt a megkérdezettek egybehangzóan vázolták fel: A család először csak üres kertet vásárolt (a hetvenes évektől kezdve), majd fokozatosan építettek nyaralót vagy gazdasági épületet és az idő múlásával egyre több időt töltenek a telken. Ez később a teljes nyári félévet is jelentheti. A rendszerváltás után (amikor lazultak az építési szabályok) téliesítésre kerültek az építmények és a kétlaki életmódot folytatók egy jelentős része kiköltözik a városból. A városi házak gyakran nem kerültek eladásra, (a gyermekek használták) és így jelentős részüknél megmaradt az eredeti lakcím, azaz továbbra is győri lakosként jelennek meg a statisztikákban.

Tovább bonyolítja a helyzetet azok nagy száma, akik a nyári félévet a faluban töltik. Az év nagyobb részét, vagy egészét a faluban töltő, de helyi címmel nem rendelkező lakosok számára kapott becslés 300 (P.H.) és 700 fő (két interjúalany) közé esik. Ez a 2009-es

lakosság 3,1 – 7,3%-át jelentené, tehát egy széles réteg nem jelenik meg szentiváni lakcímen, mégis a falu infrastruktúráját használja. Ugyanakkor megjegyzendő az a tapasztalat is, mely szerint az egészségügyi állapot vagy az anyagi lehetőségek romlása miatti visszaköltözések száma szintén magas.

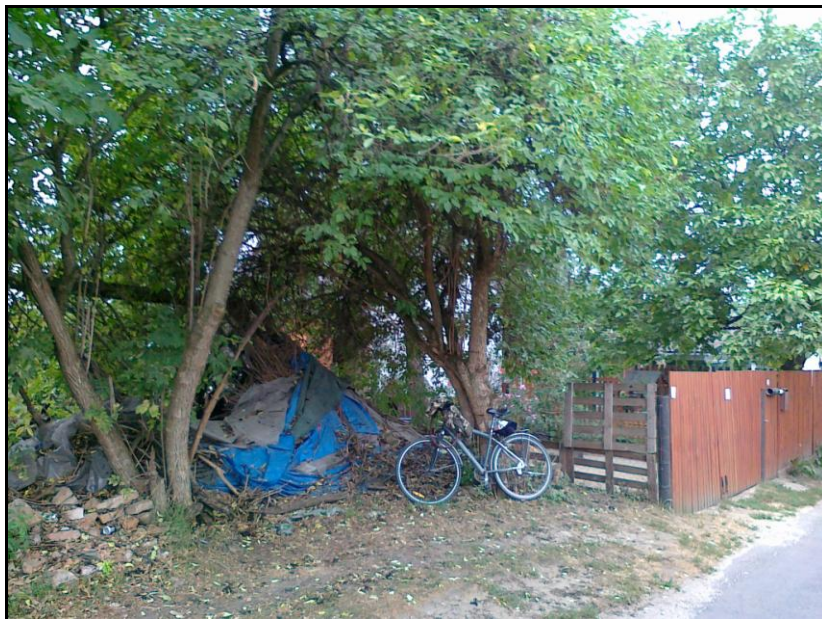
A külterületi lakásállomány állapotát firtató kérdések a vártak megfelelő eredményt hoztak. A falu házait átlagosan 3,4-ra értékelték a külterületiek, de közülük a helyi származásúak 3,8-as osztályzatot adtak. Az utca házait így csak 2,5-re értékelték (belterületiek átlaga 3,7 volt), a beköltözők ítélete pedig csak 2,37. Azaz a falu és a külterület összehasonlítása miatt a falut túl, a saját közeget pedig alul értékelték (6. táblázat). A külterületre beköltözők 94%-a érkezett panelokból vagy tömbházakból, számukra a külterület életminőségi javulást hozott, de a családi házból érkezőknél ez ellentétes előjelű változás volt e funkció szemszögében.

	Falu	Utca	Saját ház
Összesen	3,47	2,52	3,47
Helyiek	3,8	3	4,2
Beköltözők	3,36	2,37	3,25
Győrszentiván	3,47	3,7	3,95

6. táblázat. A lakásállomány megítélése a külterületi lakosság által.

A külterületére bevándorlók, rendre 0,4-es értékkel rosszabbat adtak mindhárom szempontra, így a saját ház megítélésében is a külterületre bevándorlók adták a legrosszabb, 3,25-ös eredményt. Ezek alapján látható, hogy – a fentebb tárgyaltaknak megfelelően – a külterületi lakók telekválasztásában az anyagi és környezeti szempontok a döntőek, nem a magas életminőséget biztosító minőségi házak igénye. Itt lényegesen kevesebb az új vagy felújított ház, viszont gyakoriak a nyaralókból (többszöri) bővítéssel kialakított, ezért rossz beosztású és felszereltségű ingatlanok.

Az illegális lakásfoglalók és a legszegényebb beköltözők pedig gyakran olyan kisméretű, nem téliesített építményekben élnek, amelyek alkalmatlanok erre. Az interjúk alapján az is kiderült, hogy az elhanyagolt, mára funkcióját-vesztett gazdasági épületek nagymértékben negatív irányba befolyásolják a lakosok véleményét a külterületi ingatlan szerkezetről (10. ábra). Ezt azonban a folyamatos lakásfelújítási és építkezési tendencia a jövőben némileg enyhítheti. Sajnálatosan erről sincs megbízható adat mivel a változások anyagi okok miatt meglepően gyakran a szükséges engedélyek beszerzése nélkül történnek.

10. ábra. Kontrasztok, frissen felújított és szinte teljesen lepusztult ingatlanok egymás mellett egy külterületi utcában (A szerző fotója).

A lakóingatlanként alkalmazott épületek kertjei elveszítik funkciójukat, így a szőlők és kertek hanyatlásnak indulnak. (11. ábra). Ezt az eredendően helyben lakó népesség (50%!) rendkívül sérelmesnek találja, főleg akkor, ha a szomszéd telkeken így elszaporodnak a gazok, a kártevők és sokszor az allergén növények. Ezt és a 27%-ot érintő kóbor állatok problémáját egyértelműen a beköltözésekkel járó területhasználati változásokhoz kötötték az interjú alanyok, ugyanakkor a 22% által említett szabályszerűtlen tüzelést-hulladékégetést településrészi jellegzetességnek jelölték meg. Az érintett lakosság a lakóterületté válás miatt kérte a belterületté nyilvánítást, azonban infrastrukturális okokból – a város előírásainak nem felel meg az úthálózat és hiányos a villanyellátás – ez nem teljesült. A lakosság ezt sérelmezi, mivel azt a helyi közösség a településrész integráns elemének tekinti e területet. Ez a külterületi lakosok 22,72%-át, a belterületiek 1,92%-át érinti hátrányosan.

25% szerint a külterületeken szintén jelentős probléma a telekredezés megoldatlansága, mivel az osztatlan kertekből rengeteg nehézség származik a használat, értékesítés és a szabályok érvényesítése terén egyaránt. Ugyanakkor a belvíz kérdése a külterületeken teljesen megoldott, mivel azok szőlős-kertes dombokon vagy belvízárkokkal ellátott szánók mellett fekszenek. A kertváros középső tengelye mentén fekvő hosszú tömböket keresztező utakat a lakosok 4%-a hiányolja, míg a nem megfelelő állattartásból eredő bűzt 9% említette. A teljes külterületre jellemző probléma a faállomány illegális kitermelése, ami a külterületi lakosok 18,2, a belterületi lakosok 4%-át érinti. Ez természetesen nem csak azokra van hatással,

akiknek anyagi kára keletkezik, és akik az erdőt rekreációs célokra használják, de a védősáv jellegű erdők elvesztése településszerkezeti jelentőségű.

11. ábra. Néhány még teremni próbáló tőke egy kipusztult szőlőben, romos pincével. Mellette újratelepített sorok, felújított és kibővített gazdasági épületekkel (A szerző fotója).

A területhasználat intenzív átalakulása a konfliktusok széles körét hozták a felszínre a városrészben. Ezek egy jó része már korábban is fennálló probléma volt, melyet a laksűrűség és az ezek irányába kevésbé türelmes beköltözők számának növekedése felerősített. Másik részük a területhasználat átalakulásából fakadó ellentétek, melyek közös eleme, hogy a helyi lakosság félti a megszokott életminőségét és a falusias jelleget. Emellett látható, hogy a jelleg csökkenése a pont e miatt betelepülő lakosok számára is hátrányos, így a településrész „értéke” nagymértékben függ a területhasználat a hagyományos közegnek megfelelő, de a modern igényeket is kielégítő optimalizálásától, amiben eddig nem történt sikeres lépés.

3.2. Közösségi lét

A közösségi lét alapvető funkció, mivel a társadalom térszerveződése alakítja ki az alapfunkciók feltételeit, azok újratermelője és meghatározza az egyén alapfunkciókkal kapcsolatos magatartását. Ezen kívül kifejezi a helyi társadalom kontinuitását, amely a gondolkodásban és a szokásokban nyilvánul meg, ezáltal befolyásolja az egyén magatartását. A társadalmi státusz és az örökölt hagyományok egyúttal befolyásolják a társadalmi munkamegosztásban betöltött helyet, a fogyasztással, közösséggel az oktatással és közművelődéssel való kapcsolatát, döntéseit (BERÉNYI I. 1997).

A közösségi lét a településrészen a demográfiai változások hatására átalakulni kezd. A településrészen élők 86,3%-a érezte idetartozónak magát, egyedül a külterületi lakóknál volt

magasabb azok aránya (27,3%), akik nem érezték így. Az elköltözni szándékozók száma is kedvező, 6% jelezte ilyen szándékát, jellemzően munkahelyváltás és egészségügyi okok álltak mögötte. A kedvező megítélés ellenére sok konfliktus terheli e szektort is.

A helyi lakosság a folyamatot a kutatások tapasztalatai alapján eleinte pozitívan értékeli a folyamatot, azonban hosszútávon kedvezőtlenül hathat a helyi társadalomra megbontva annak hagyományos szerkezetét. A demográfiai különbségek miatt a beköltöző sokaság integrálódása sokszor nem zökkenőmentes, nehézségeket hordoz magában és 5-6 évet igényelhet. A kertés övezetbe vándorló sokaság jobb anyagi helyzete és eltérő életvitele miatt sok szempontból idegen a helyi falusias jellemzőkkel bíró lakosságtól, növelve a társadalmi különbségeket (IZSÁK É. 2003.; VÁRADI M. 1999; TÍMÁR J. – VÁRADI M. 2000). Ezt fokozza, ha a betelepülő lakosság új kialakítású területekre, utcákba költözik, mivel ekkor térbeli elkülönülés is megjelenik. Bár e területek nem elzártak és őrzöttek, mint a lakóparkok, így is jelentős probléma az erőteljes elkülönülés. A folyamat során a korábbi ellentétek és a társadalmi kirekesztettségek felerősödhetnek (HARDI T. 2002; HARDI T. – NÁRAI M. 2005; HEGEDŰS G. 2008. DÖVÉNYI Z. – KOVÁCS Z. 1999).

3.2.1. Új utcák

Az ismert peremzóna kutatások leírják, hogy a peremzónába költözők friss házások, illetve újabb vagy nagyobb házat venni képes családok. Minkét csoport jellemzője a jobb kereset és a gyermekek magasabb száma, valamint a helyi jellegtől elütő városias gyökerek hordozása (PRYOR, R. J. 1968). Az interjúk alapján kiderült, hogy a beköltöző lakók többsége, 20,9% a kertés-falusias jelleg, és 11,1% a falusias társadalom miatt választotta Szentivánt. Számukra negatívum, ha nem tudnak beilleszkedni a helyi közösségbe, mivel így több remélt előnyből kimaradnak. A sokaság 50,3%-a jelezte e probléma fennállását. Az új utcai lakosok 18,5%-a jelezte súlyos problémaként azt, hogy a helyi lakók egyáltalán nem befogadóak az újakkal szemben. Ez megnyilvánul az általános érdektelenségben, de gyakori a tényleges földrajzi elkülönülés. Az iskolában, a boltban, de még az utcán való találkozásokkor is sokuk tapasztalt hátrányos megkülönböztetést a tősgyökeres lakosok részéről.

A győri agglomerációban a beköltözők foglalkozási és demográfiai mutatói lényegesebben kedvezőbbek, mint a hagyományos helyi lakosságé. A hazai városok lakóparkjainak sajátosságait feltáró kutatások bebizonyították, hogy a létrejövő szuburbán lakóegységeken a tehetősebb (felső)középosztálybeliek aránya magasabb és bár e területek nem elzártak és

őrzöttek, mint a lakóparkok, így is jelentős probléma az erőteljes elkülönülés (HARDI T. 2002.; HEGEDŰS G. 2008).

A „gyüttmentekkel” szembeni ellenállás okaként 11% az értékrendek különbözőségét, 7,5% pedig a hagyományos helyi mentalitást jelölte meg. Az életmódok eltérése 5% szerint korosztályos különbségekből is fakad, hiszen a helyi fiatalok is sokszor súrlódnak az idősebbekkel, a beköltöző populáció pedig lényegesen fiatalabb, mint a helyi átlag. Az interjúalanyok negyede kiemelte, hogy a fenti tényezők inkább utolsó cseppek a pohárban és a 6,5% által megjelölt helyi „cserók” szellemiséget tartják a probléma eredendő okának. A jellemzően szláv népesség által lakott Szentivánon történelmileg kialakult egy elkülönülés a környezettől, ami egy „jöttmentekkel” szembeni ellenérzéssé alakult. Ezt a hetvenes évektől kezdve beáramló lakosság részben felvette és így ez az eredendő ellenérzés máig ránehezedik a helyi társadalomra, nagyon megnehezítve a betelepülők integrálódását.

A falusiak 18,3 százaléka gondolta viszont úgy, hogy a beköltözők hibáiból ered az elkülönülés. 6,7% véleménye alapján pedig a fő indok, hogy a szuburbán lakosság nem akar a falusi életmódhoz igazodni és a „panelos életvitelt” akarja folytatni. Végül a sokaság 11,1%-a általános társadalmi folyamatokat látott a fentiek háttérében. Szerintük a felgyorsult fogyasztói életmód, az alacsony keresetek és a folyamatos stressz türelmetlenné teszi az embereket, nem tudnak olyan közösségi életet élni, mint korábban.

A tapasztalatok arra engednek következtetni, hogy mindhárom állítás igaz, sőt egymás hatásait erősítik. Az elkülönülést jól jellemzi, hogy a „jelentős eltérés van beköltözők és a régi lakók között” állítással való egyetértést firtató kérdés válaszaik átlaga 3,83 lett. Ez a jelenség káros az egész közösségre, a helyi és az új lakók egyaránt szenvedő alanyai lesznek hosszú távon. A megkérdezettek többsége „egymást” hibáztatta, pedig amíg nem tudatosul saját felelősségük, addig kijelenthetjük, hogy nem fog javulni a helyzet. Ezt támasztja alá, az hogy az 1990 és 2000 között betelepült lakosok 17,2%-a máig elszenvedője a szituációnak.

3.2.2. Falu

A közösség összetartását ötös skálán 3,07-re értékelték, ebben azonban jelentős eltérés mutatkozik az új utcák (3,48) és a hagyományos falu (2,86) lakói között, aminél még a külterületek (3,06) értéke is jobb. Hasonló jelleget figyelhetünk meg a falusias jelleg őrzését firtató kérdésnél ahol a 3,5-ös átlag megoszlása 4,0, 3,44 és 3,16. Ebből valamint az interjúalanyok cseppet sem pozitív nyilatkozataiból arra következtethetünk, hogy a helyi

lakosok inkább érzik úgy, hogy a falusias jelleg és az ahhoz illeszkedő összetartó és közvetlen közösség megindult az erózió irányába a szuburbanizációs folyamatok révén.

A helyi közösség negatív átalakulása 50,3% szerint jellemző, és jellegzetes, hogy az új utcákban 26, a faluban 52, a külterületen pedig már 72% jelezte e kedvezőtlen folyamatot. Legjellemzőbb az elidegenedés jelensége, mely lényege a válaszadók szerint, hogy a városiasodás részeként a kapcsolatok felhígulnak, az emberek már nem járnak össze és nem ismerik egymást úgy, mint ahogy a falura az jellemző volt. Ezt 17,3% jelezte a faluban, míg csupán egy fő említette az új utcákban. Ez nem csak az utcán belüli mikroközösségek felhígulását jelenti, hanem az önszervező közösségek is veszítenek hatékonyságukból. Az időskorú interjúalanyok kiemelték, hogy a „mindenki ismert mindenkit” fázisból mára a településrész az „alig ismerik egymást az emberek” állapotba jutott. Ehhez kapcsolódik a lakófunkcióval kapcsolatos konfliktusok sora, mely a betelepülő és hagyományos lakosság között meglévő problémákat is aránytalanul felnagyítja az interjúk alapján.

A falusi közösség hangulatának elvesztését 12,8% nehezményezte, ez nem csak a negatív értelemben vett elvárosiasodást jelenti, hanem a hagyományos munkák, szokások megszűnését is. Ide sorolható a reciprocitás elvén alapuló, kalákában végzett disznóvágás, a közös szüret, vagy a húsvéti szokáskör. Ezt fokozza, hogy a beköltöző lakosság nem kapcsolódik ezekhez a tevékenységekhez. Azonban megfiatalodással és a tehetősebbek betelepülésével járó előnyöket értékeli a lakosság. Így az „Örülök, hogy nő a népesség” állítással való egyetértés mértéke 3,52 lett az ötös skálán, ahol az új utcaiak 4,26, a falusiak 3,43-as átlagot adtak, jelezve, hogy magának a beköltözések a megítélése pozitív, az interjúk során gyakori kifejezés volt, hogy „örülünk a sok gyereknek”, „fiatalodik a falu”.

A folyamat negatív tényezői az előnyök után, némi lemaradással jelentkeztek, de ma már jelentősnek mondhatóak. 64,1% jelzett valamilyen szegregációt, míg 28,1% nem tapasztalt ilyet. Kirajzolódik az a területi jelleg, miszerint a csak új, vagy csak régi lakosokkal jellemezhető utcákban - tömbökben kisebb a súrlódások gyakorisága, mint a vegyes összetételűekben. Hasonló a szomszédokkal való kapcsolat értékelése is, az új utcabeliek 4,3-ra, a falusiak 3,9-re osztályozták, a kimondottan vegyes lakosságú utcákban viszont az érték már csak 3,2. A szomszédok egymással való kapcsolatának osztályozása – bár minden bontásban jobb értékű lett – közel követi az előző adatsort. A betelepülők ezt 4,7-re, a helyi lakók 4,3-ra, a vegyes utcák lakói 3,8-ra tartották. Ez jelzi az utca szintű közösségek hanyatlását.

3.2.3. Külterület

A külterületeken érzik úgy a leginkább, hogy a beköltözők jelentősen különböznek a helyiektől, ezen állítással való egyetértés mértéke az ötös skálán 4,2 lett. 18,2% állította, hogy a beköltözők között a szociálisan problémákkal, illetve életviteli nehézségekkel (alkoholizmus, beilleszkedési nehézség, szerencsejáték függőség, szegénység) küzdő népesség aránya rendkívül nagy. A tehetős rétegek elkülönülését csak 9% említette, mivel e réteg jelenléte viszonylag alacsony a külterületeken.

A problémás csoportok megjelenésének hatását a külterületek közelében fekvő belterületekre is kifejti, sokan kiemelték, hogy a legszegényebb beköltözők és az illegális lakásfoglalók általános jellemzője az „alulszocializáltság”. Az interjúalanyok e jelző értelmezését abban fogalmazták meg, hogy a csonka családok, az egészségügyi gondokkal küzdők és a munkanélküliség elől menekülők a magukkal hozott problémák miatt még nehezebben tudnak beilleszkedni, sőt ez az esetek többségében soha nem is sikerül. Gyakori, hogy e családok nem maradnak meg hosszútávon a külterületen, hanem a tartozások megnövekedése után visszatérnek eredeti lakhelyükre. Akik sikeresen újjáépítik egzisztenciájukat többnyire megmaradnak új közösségükben, és tíz éven belül beilleszkednek.

A jelenség okait a válaszadók az anyagi helyzet általános romlásában és a kedvezőtlen társadalmi folyamatokban látják, amelyek révén a szerényebb anyagi lehetőségű személyek kiszorulnak az olcsóbb külterületekre. Kisebb arányban (18,2%) jelölték meg a helyi és beköltöző lakosság közötti város-falu viszonyon vagy kereseten alapuló ellentétét, amely a belterületre jellemző. A helyiek betelepülőkkel szembeni ellenérzéseket itt csak 13,6% jelezte, amely a válaszadók szerint itt inkább a korábbi rossz tapasztalatoknak tudható be. Nehéz megbecsülni e problémás réteg méretét, az alacsony keresetűek 18,2%, az egészségügyi, valamint anyagi okokból ide települők 9-9%-át adják a külterületi lakosságnak. E réteg mérete az interjúalanyok szerint legfeljebb az ottani lakosság 20%-a lehet a gyors fluktuáció miatt. A részönkormányzat ezt alátámasztotta, mivel a segélyezésre szorulóknak száma csak 15%-ban növekedett, ami közel megfelel a népességnövekedés mértékének, így a rendszeresen segélyért fordulóknak száma 2008 óta 2500 fő körül mozog (P.H.).

Különösen sérelmesnek találták a külterületi lakók az erősödő társadalmi elidegenedést – 27,3% jelölte a kérdőíven –, akik a lokális közösségekre a külterületi létből eredő hátrányok (gyenge infrastruktúra, távoli intézmények, rosszabb elérhetőség) miatt még jobban rá lenének szorulva. A szomszédokkal való viszony értékelése is a külterületen a legrosszabb,

3,7 (falu: 3,9) a szomszédok egymással való viszonya pedig 3,9 lett (falu: 4,3). Ennek oka a rossz viszonyok mellett, az, hogy a hagyományosabb falusias kultúra tovább fennmaradt a külterületeken, így a változás még gyorsabbnak hat.

A hátrányos helyzetű lakosok beáramlásához köti továbbá a lakosság a bűnözés hullámain. A válaszok alapján a belterületi családok 29 és a külterületiek 33%-a érezte úgy, hogy e folyamat áldozata. Több alany úgy vázolta fel a jelenséget, hogy egy-egy „bűnös életvitelű” család vagy csoport érkezésekor a bűnözés megugrik, majd amikor e személyek megszedik magukat és elköltöznek, vagy amikor rendőrségi eljárás alá kerülnek, újra lecsökken a bűnözések száma. Sajnos a külterület sajátos jellege is elő segíti ezt, hiszen a téli félévben elkövetett bűnesetek gyakran csak a tavaszi kerti jelenlét megindulásakor derülnek ki. A bűnelkövetéseket a válaszolók egyharmada a beköltöző cigánysághoz kapcsolta, kétharmada viszont egyértelműen a szegénységhez kötötte az eseteket etnikumtól függetlenül.

3.2.4. A cigányság szerepe

A győrszentiváni átalakulások természetesen a helyi kisebbségeket is érintik, mint a konfliktusok okozói és mint elszenvedői is. A cigányságot külön 7,1% említette, azonban az 5,3% által megjelölt, a szegény és szociális nehézségekkel küldő betelepülökhöz köthető problémákba beleértették az beköltöző cigányságot is a válaszadók. A településrészen a cigányság nem különül el területileg, a különböző betelepülési időszakokban vett házak elszórtak a faluban. A közepes keresetű, munkával rendelkező cigányság nem különül el a népességtől, házaik nem különíthetjük el külső jegyek vagy az állag alapján. Ez a jelenség kedvező az integráció szempontjából és csupán két jelentősebb sűrűsödés mutatkozik: A településrész északi felében a Lótér utca környékén a tehetősebbek, míg a belterületek perem és a külterület az átlagnál rosszabb felszereltségű házaiban a szegényebbek.

Jellemző konfliktus a cigányság életvitelének másságából adódó súrlódások nehézkes megoldása. Ezen legtöbbször olyan mindennapos dolgokat érthetünk, mint a hangos zenehallgatás vagy a szeméttelés; a panaszok oka tehát leginkább az ilyen esetek gyakoriságából fakad és nem azok súlyosságából. Néhány konfliktusban, mint a lakófunkciónál bemutatott szeméttüzelés, illegális fakitermelés és a lakásfoglalás a cigányság részvétele magasabb és a velük szebben mutatott türelem némileg elmarad a megszokottól. Ez még intenzívebben jelentkezik az gazdagabb „rongyrazó” betelepülőkkel szembeni ellenérzések kapcsán, ha a tehetős egyén cigány származású.

Az iskolai, közösségi és egyéb konfliktusokban a cigányság alapvetően a hasonló kereseti viszonyokkal rendelkező, alacsonyabban képzett csoporttal azonos módon érintett. A társadalmi elkülönülésben 4% említette a cigányság szegregálódását, ekkor legtöbbször a kapcsolatok hiányát és a beilleszkedni akarás hiányát emelték ki a válaszadók. E jelenséget azonban 3 kivétellel a betelepülő cigánysághoz kötötte, mivel ők lényegesen nehezebben igazodnak a helyi életvitelhez. Ezáltal a problémák a településrész határa felé erősödnek és ott igazán koncentráltak, ahol az ország szegényebb vidékeiről ideköltözött nagyobb lélekszámú családok települtek le.

Azaz a konfliktusokban a betelepülő cigányság jelentkezik felülreprezentáltan, a helyi romák közül csupán a legszegényebb és leggazdagabb réteg esetében figyelhető meg jelentősebb ellentét a többi lakossal. Így a probléma a településrész déli és északi peremét érinti súlyosabban, a centrumban kevésbé erős a cigánysággal kapcsolatos nehézségek hatása.

Összegezve megállapítható, hogy a jelentősen jobb, vagy rosszabb helyzetű társadalmi csoportok beáramlása egyaránt konfliktusokhoz vezet a peremzónában. Előbbi réteg az életvitelbeni változások során kerül súrlódásba a korábbi életmódját féltő eredeti lakossággal. A külterületeken pedig a szociális gondokkal küszködő és szegény rétegek megjelenése okoz nehezen kezelhető feszültségeket, miközben a társadalmi háló szerepe itt még nagyobb lenne. A problémák elhúzódása, sokszor eszkalálódásig való mélyülése rontja a társadalmi hálókat és mikrocsoportokat, amelyek így nem tudják betölteni funkciójukat. Az interjúalanyokkal egyetértve kijelenthetjük, hogy a konfliktus-mező a legnehezebben kezelhető, hiszen az intézmények kevés eszközzel rendelkeznek oldására.

3.3. Szolgáltató funkció

A szolgáltatás és ellátás azon tevékenységek összefoglaló alapfunkciója melyekkel az adott lokális társadalom ellátja és gondoskodik magáról, azaz a tercier szektor tartozik bele. Elkülönítendő a hivatalos (köz) ellátórendszer, melyet az igazgatás, egészségügy, és az infrastrukturális szolgáltatások alkotnak; valamint a privát ellátószféra, melyhez a kiskereskedelem, vendéglátást, szórakozás és egyéb szolgáltatások tartoznak. Térbeli alakulása, megjelenése differenciált, a rendelkezésre álló vásárlóerő, a konkurencia erőssége és a funkcionális térszerkezet befolyásolja. A lakosság által igényelt minőségű és mennyiségű szolgáltatások megléte a térbeli egységhez való viszonyulás egyik sarokköve. A hivatalos ellátórendszer fejlődését alapvetően az állami érdek határozza meg, míg a magánszektorét az

olyan külső tényezők, mint a népesség eloszlás, kereset, a fogyasztói szokások, valamint az olyan belső jellemzők, mint a szolgáltatás belső szerkezete, az ár, a minőség (BERÉNYI I. 1992, 1997).

A dolgozatban elkülönítve vizsgáljuk a köz- és a magánszféra által nyújtott szolgáltatásokat eltérő jellemzőik miatt. A szuburbanizáció során megnövő helyi lakosság miatt a korábban kialakult és megtervezett ellátó kapacitások elégtelenné válnak, azonban az önkormányzatok anyagi lehetőségeinek korlátozottsága miatt nehezen és lassan tudnak alkalmazkodni az igények dinamikus változásaihoz. Mivel a városból a peremzónába kiköltözők a korábban megszokott ellátási és szolgáltatási színvonalat várják el új környezetükben is, nőnek a minőséggel kapcsolatos elvárások is, így relatív lemaradás mutatkozik (HARDI T. 2002; KOVÁCS Z. 1999).

A szuburbán-övezetben a lakosság növekedése jelentős terhelést ró az ellátó hálózatokra. Györszentiván esetében tapasztalható jelentős átalakulások révén 58,8%-ot érint a szolgáltató szektor minőségi vagy mennyiségi elégtelenné válása; annak ellenére, hogy az elmúlt évtizedben fokozatosan bővült a kereskedelmi- és szolgáltató egységek száma. Az időszakban két nagyobb bolt és féltucatnyi kisebb kereskedelmi egység létesült (*a mára újra bezártakat nem beszámítva*) (ÖNK.).

A beköltöző lakosság leginkább a helyi szolgáltatások minőségét kifogásolta. 33% kimondottan a boltok és más kiskereskedelmi egységek (műszaki bolt, papírbolt, hajszaalon) felszereltségét, tisztaságát, valamint az egy-egy termékből meglévő alacsony készletet kifogásolták; utóbbi miatt délután sokszor alapvető termékeket (olaj, szalámi, zsemle) sem lehet már megkapni. Azaz a hagyományos falusias kisboltok a városokban megszokottnál lényegesen szegényesebbek, emiatt kényszerítve érzik magukat, hogy a városba járjanak bevásárolni. Ennek megfelelően az új lakóknál 3,1 volt a szolgáltatások osztályzata a 3,2-es átlaghoz képest. A helyi lakók számára is a boltok minősége volt a legkevésbé kielégítő. 29% szerint jellemző ezen egységekre az alacsony színvonalú felszerelés és ellátottság, sőt többek szerint koszosnak is mondhatóak, valamint a korán záró boltok a Győrben dolgozók életviteléhez nem illeszkednek. Számukra az egyéb szolgáltatások (fodrász, posta, autószerelő, stb...) nyitva tartása is alkalmatlan, így napi szinten kénytelenek Győrbe utazni.

A közvilágítás- és villanyhálózat rendkívül terhelt a falu északi és déli peremei felé haladva, erősebb szélben vagy a szokásosnál nagyobb terhelés esetén áramkimaradások történnek. A lámpatestek gyakori meghibásodása pedig még további sötét éjszakákat okoz.

Sajnos a hibák javítása sokszor hosszú időbe telik, ami a panaszosok számát tovább növeli így 15,4% emelte ki a hiányosságot. Hasonlóan gyenge a kábeltvé és internet hálózat a hagyományos területeken is, bár itt az új utcáknál kevesebben, (6%) jelezték érintettségüket.

A szolgáltatásokban tevékenykedő vállalkozók rávilágítottak, hogy nagy nehézséget okoz a gyorsan változó igények kielégítése, követése beruházásokkal. A fiatal, városi életmódú beköltözők igényei lényegesen eltérnek a helyi lakókéétól, emiatt e cégek folyamatosan kényszerülnek készleteik, módszereik módosítására. Tovább nehezíti az egységek alkalmazkodását, hogy a betelepülő lakosok gyakran az általuk megszokott szolgáltatásokat veszik igénybe és csak alkalmi vásárlóként képeznek. Egy vállalkozó példaként kiemelte, hogy van olyan nap, amikor 5 és van, amikor 50 zsemlére lenne igény, ez jól leírja a kiszámíthatatlan fogyasztói környezetet.

Bár a fogyasztók és vállalkozók szerint is túl sok vállalkozás működik a településrészen ebben a szektorban, az erős konkurencia-harc nem tudott létrehozni egy piactisztító versenyt. A szereplők szerint ennek oka, hogy a viszonylag nagy település méret és az igazi városrészközpont hiánya révén elszórt szerkezet miatt a fogyasztók a legközelebbi egységet keresik fel, nem törődve a minőséggel, az árakkal.

A **közsolgáltatások** megítélése némileg jobb, ennek átlaga 3,5. A leggyakoribb kifogás az egészségügyi ellátásokat érintette. 12,5% szerint túl nagy a három házi- és két gyermekorvos terheltsége. Az egy házi- és gyermekorvosra jutó lakosok száma 2001 és 2009 között 1634-ről 1898 főre nőtt és emiatt hosszú a várakozási idő. Jelenleg a falu két rendelője (Kör tér, Váci M. út) még elegendő, de további lakosságnövekedés esetén újabb bővítésekre lesz szükség (FEHÉRNÉ BRANDISZ K. et al. 2003; P.H.). Gyakori kifogás volt a szerényebb keresetű lakosok részéről, hogy az ügyintézés és a speciálisabb ellátások miatt szükséges Győrbe utazások a családi kasszákat megterhelik. Sajátos kettősség tehát, hogy a panaszok többsége a megszokott színvonalnál némileg gyengébb ellátást kifogásoló tehetős beöltözőktől és a költségeket sokalló rossz anyagi helyzetű helyiektől származik.

A külterületi lakosok számára is a kereskedelmi helyekkel kapcsolatos hiányosságok jelentik a legelterjedtebb probléma-mezőt (32%), itt azonban súlyosabb hátrány, mivel a külterületeken mindössze két bolt található. A legszegényebbek és az idősek számára bonyolult megoldani a szolgáltatások megközelítését, amit a hagyományos közösség átalakulása tovább nehezít. A még meglévő mikroközösségeken belül ugyanakkor meglepően hatékonyan van megoldva a reciprocitás elvén működő segítség.

A közvilágítás és áramellátás problematikája szintén a külterületen a legjelentősebb, 23% szerint gyakori az áramkimaradás, a közvilágítás tartósabb hibája, ami a téli estéken a lakosok biztonságérzetének csökkenését is okozza. A közszolgáltatások megítélése (2,7) egyedül a külterületen volt rosszabb, mint a szolgáltatásoké (3), Ennek egyik fő oka a közszolgáltatások nehézkes elérhetősége. Kiemelt panasz volt az orvosi rendelők megközelítése, mivel a külterületek jó részéről a legközelebbi buszállomásig való eljutás is nagy távolság megtételét követeli meg rossz utakon. Hasonlóan egyedül a külterületen volt jobb a győri önkormányzat tevékenységének értékelése jobb (3,2), mint a részönkormányzaté (3). Ennek oka, hogy a falu belsejébe való utazást a lakosok a Győrbe buszozáshoz hasonló teherként érzékelik, ami miatt a hajlott korú lakosok már csak 2,5-re értékelték a közszolgáltatásokat.

A falu peremi erdőkben a lerakók felszámolása érdekében a részönkormányzat hulladékgyűjtési akciókat szervez éves rendszerességgel. Ekkor átlagosan 30m³-nyi, 10% veszélyeshulladék-tartalmú (például olajos alkatrészek, üvegtörmelék) szemetet szednek fel. Ezt az önkormányzat és a lakosság is kevesli, mivel 24 órán belül újra megjelennek az illegális lerakók, de források hiányában nincs lehetőség gyakoribb akciókra.

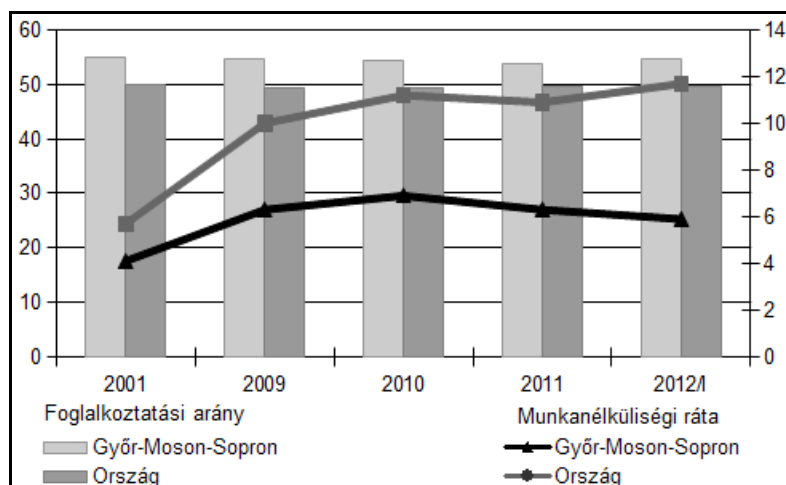
Megállapíthatjuk tehát, hogy az intenzív demográfiai és területhasználati változások a korábbi falusias jelleghez igazodó szolgáltató szektort elégtelenné tették, amit az ágazat csak lemaradva próbál követni. A magánvállalkozások esetében a fő hiányosságot a minőség alacsonyabb színvonala jelenti, amely a vállalkozók szerint a túl gyorsan változó igényekből fakad. A hálózatos infrastruktúra minőségét szintén a gyors növekedésből eredő túlterhelés korlátozza. A közszolgáltatások esetében az elérhetőség jelenti a szűk keresztmetszetet, így a település közepétől kifelé haladva romlik annak megítélése. A jövőben e probléma erőteljes fokozódása várható, mivel a szűkös haszonráta miatt a beruházások folyamatosan elmaradnak az igények fokozódásától.

3.4. Munkavégzés

Az egyén részvétele és szerepe a társadalmi munkamegosztásban meghatározza a helyét a lokális társadalmon belüli hierarchiában és az egyes alapfunkciókhoz kapcsolódó magatartását. Keresete alapvetően befolyásolja a funkciókhoz való kapcsolatát, a fogyasztási és egyéb tevékenységeit. Hatása megnyilvánul az ingázásban, a migrációban, a napi mozgásokban és a társadalmi kapcsolatrendszerben. A lakó és munkahely térbeli elválása egyik alaptényezője a szuburbanizációnak és így a mintaterületek peremzónai jellegének

kialakulásában. Új idő-, és térfelhasználás alakult ki melynek eredménye újfajta életformák létrejötte (BERÉNYI I. 1992, 1997).

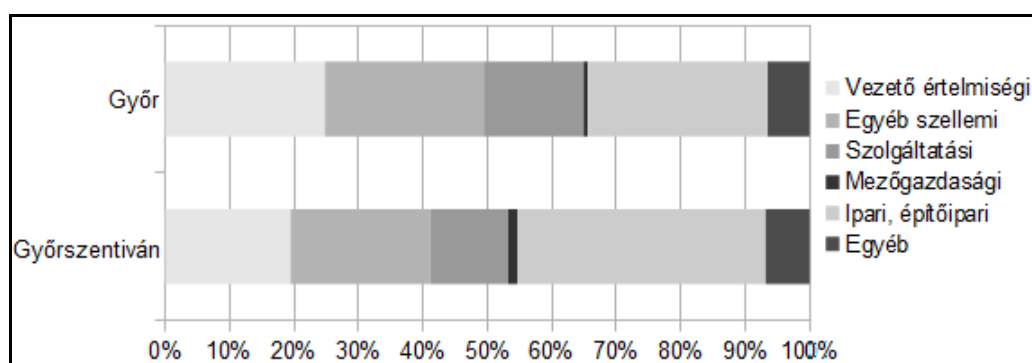
A munkavégzés alapfunkció kapcsán a településrész viszonylag kedvező helyzetben van Győr közelsége miatt, de nem mentes a konfliktusoktól. A megyeszékhely az ország második legjelentősebb iparvárosa és egyben az Észak-Nyugat Dunántúl központja, melynek munkaerő-vonzáskörzete messze túlnyúlik a megye határain, részben átér Szlovákia magyarlakta térségébe is. 1992-ben Győrszentiván és a megyeszékhely belterülete között alapult meg a Győri Nemzetközi Ipari Park, mely területén 2012 elején 121 vállalat működött, ötezer főt foglalkoztatva. A vállalatok bevételeinek 90%-a exportból származik és még a válság alatt, 2009-ben is 200 fővel nőtt a foglalkoztatottság. A park hatása területén túl is érvényesül, a környező területen további vállalatok működnek, így az ipari parktól északra 1993-ban indult a Rába motorgyártó csarnokában az AUDI gyártelepe. Az egység mára a világ legnagyobb motorgyára és az ország második legnagyobb bevételt elérő cége, ami 2011-ben 7400 főt alkalmazott; az alkalmazottak száma a legújabb beruházással 8000 személyre fog nőni (Győr Gazdasági Programja 2011-2014). A megyeszékhely foglalkoztatási jellemzői az országos átlagnál kedvezőbbek. A munkanélküliség a megyében alacsonyabb az országos átlagnál, és 2010 végére kilábalt a válság okozta hullámvölgyből (12. ábra).

12. ábra. A megye foglalkoztatottsági jellemzőinek alakulása 2001-től (Szerkesztette a szerző, Forrás: KSH STADAT).

Győrszentiván foglalkoztatási szerkezete alapvetően megfelel Győr átlagának. A 2001-es népszámlálás szerint a foglalkoztatottak aránya (43,5%) némileg alacsonyabb volt a megyeszékhely átlagánál az inaktív keresők (27,5%) javára, akik így 0,5 százalékponttal magasabb értéket mutattak, a munkanélküliek (2,6%) és eltartottak (26,5%) megoszlása

követte a városi átlagot. Feltételezve, hogy a mutató továbbra is együtt mozog a megyeszékhely értékével a munkanélküliségi ráta jelenleg is alacsony, 2012 első negyedében a megyében 5,9% volt az értéke (KSH 2012/1 negyedéves jelentés Győr-Moson-Sopron megye; FEHÉRNÉ BRANDISZ K. et al. 2003). A foglalkozási főcsoportok szerinti megoszlás viszont már eltérést mutat Gyórhoz képest, mivel az ipari, mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya jóval magasabb (13. ábra). Ez az ipari park közelségének, másrészt a lakosság némileg alacsonyabb képzettségének köszönhető, továbbá a falusias örökségből fakadóan némileg nagyobb a mezőgazdasági arány (FEHÉRNÉ BRANDISZ K. et al. 2003).

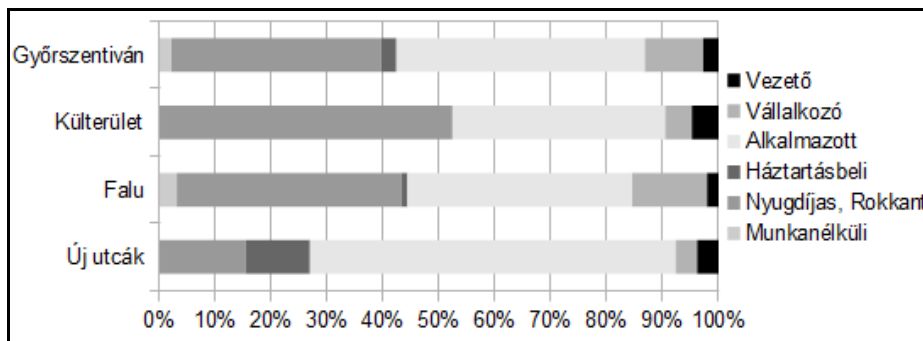

13. ábra. Győr és Szentiván foglalkoztatottjainak megoszlása foglalkoztatási főcsoportok szerint, 2001 (Szerkesztette a szerző, forrás: FEHÉRNÉ BRANDISZ K. et al. 2003).

A betelepülők 14,2%-a válaszolt úgy, hogy a munkalehetőségek miatt költözött Győr területére, felük a megyén kívülről érkezett. További 15% pedig a munkahely közelsége miatt költözött a megyeszékhely más részeiből Szentivánra. A beköltözésben a hagyományos szuburbanizációs indokok (életminőség, környezeti előnyök) mellett Győr jelentős munkaerő vonzó képessége fő tényező. 51,9% középiskolai (érettségivel) és 48,1% felsőfokú végzettséggel rendelkezett a beköltözők között, míg az összes válaszadónál ezen iskolák csak 43,1 és 28,1 százalékot tettek ki.

A betelepülők között nem jelezte senki, hogy munkanélküli lenne, ugyanakkor 11,1% háztartásbeli vagy GYES-en lévő asszony (14. ábra). Meglepően nagy az alkalmazottak aránya (62,9%), a vállalkozók és vezető értelmiségiek 3,7-3,7%-os értékéhez képest. Ebben újra az ipari park közelsége köszön vissza, hiszen egyrészt az itteni üzemekben dolgozók előszeretettel költöznek Szentivánra, mint a legközelebb fekvő kertvárosias városrészbe, másrészt 3,7% Bécsbe járt dolgozni. Az új utcákban a vártnál nagyobb a nyugdíjasok aránya (14,8%), többségük unokája, vagy gyermeke szintén itt él. A kereseti viszonyok is lényegesen jobbak az új utcákban, 37,5% 250000 Ft felett, és minden válaszadó családjában a havi jövedelem magasabb, mint 100000 Ft. A beköltözők tehát tehetősebbek, amit - mint ahogy

bemutattunk - az elkülönülés egyik okaként (5,3% szerint) tartanak számon. A helyieket pedig az „újjgazdag rongyrazás” zavarja, több válaszadó szerint e személyek többsége számára a kertvárosi ház státuszsimbólum csupán.

14. ábra. A válaszadók foglalkoztatottsági megoszlása (Szerkesztette a szerző).

A helyi válaszadók 14,9%-a általános iskolai végzettségű, ők hátrányosabb helyzetben vannak a helyi munkaerőpiacon. Mint a 14. ábrán láthatjuk, a falu lakóinak 2,9-a munkanélküli, közös jellemzőjük, hogy szakképzetlenek. Ez megfelel a városra jellemző alacsony munkanélküliségnek, egyben közülük került ki az 50000 forint alatti keresettel rendelkező 2%. A kevésbé képzettek és nyugdíjasok aránya a falusi lakosok között megfelel a 100000 és 150000 Ft közötti keresettel rendelkezők 58%-os arányának, míg a legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők és vállalkozók közül került ki a 250000 forintot meghaladóan kereső 18,8%.

A kereseti viszonyok alapján történő elkülönülés a hagyományos utcákban kevésbé jellemző. Ugyanakkor a magasabb keresetű lakosság érzékenyebb a területhasználatához, és közösségi léthez kapcsolódó konfliktusok kapcsán. 87%-uk kifogásolt legalább egyet és 79,2%-uk legalább kettőt e konfliktus-mezőből. A szolgáltatásokkal kapcsolatos konfliktusok terén a településrésze jellemző a Győrénél 10%-al magasabb árszínvonal miatt főleg a szegényebb réteg helyzete rossz, az 50000Ft /fő alatti keresettel rendelkező családok 71,7%-a jelezte, hogy e probléma elszenvedője. Mindezek alátámasztják az interjúalanyok azon véleményét, miszerint a magasabb (200000 Ft feletti) és a legalacsonyabb (50000 Ft alatti) keresetekkel rendelkezőkhöz kapcsolódik a legtöbb konfliktus. Előbbi csoport esetében a magas érzékenység, utóbbi esetében pedig a kitettség ennek forrása. A problémák ott a legsúlyosabbak, ahol egy utcában, kis távolságon belül fordulnak elő a kevésbé tehetős és kiemelkedően kereső személyek.

A helyi vállalkozások számára is rejt hátrányokat a foglalkozási szerkezet. A legtöbb képzett, tapasztalatokkal rendelkező személy Győrben dolgozik, így a helyben működő

vállalkozások szűkebb munkaerő-készletből válogathatnak. Ez a jelenség nem kedvez a helyi vállalatoknak, ugyanakkor a más településekről dolgozni Szentivánra járók számára vonzó lehetőség az áttelepülés. 2002-ben az 1000 főre jutó vállalkozások száma 89 volt, ami jelentősen elmaradt a megyeszékhely (124) és a város falusias övének (115) értékeitől. A vállalkozások között 1,8% volt a mezőgazdasággal foglalkozók száma Győr 1,3%-os átlagához képest, a szolgáltató szektor 73%-a pedig elmaradt a város 81,9%-os értékétől.

A külterületen a legrosszabbak a kereseti viszonyok, 15% 100000 Ft alatt, 35% pedig 100 és 150 ezer forint között keres, de nem volt egy háztartás bevétele sem 250000 Ft felett. A közepes keresetű 75% a nyugdíjasokból és alkalmazottakból áll. A magasabb keresetű 9%-ot kitevő vállalkozók és vezetők pedig a belterület közvetlen közelében laknak ahol az infrastruktúra nem marad le. Ez egybevág azzal a megállapítással, hogy a szolgáltatások megítélése (amely itt a legalacsonyabb) összhangban áll a keresetekkel.

A külterületen 50% a nyugdíjasok aránya, ami az előregedő helyi lakosság jele. Mivel a külterületeket az alacsonyabb képzettségűek a falunál nagyobb arányban választják, 32% a szakmunkások és csak 36% a középiskolai végzettségűek aránya. Ugyanakkor a szakképzetlenek aránya nem magas, mivel a munkaerőpiacon kevésbé előnyös helyzetű rétegre jellemző az a gyors fluktuáció, mely a közösségi lét fejezetében bemutatásra került.

Megállapíthatjuk tehát, hogy a településrész foglalkoztatási mutatói a megyeszékhelyhez hasonlóan kedvezőek, ugyanakkor magasabb az iparban és mezőgazdaságban alkalmazottak aránya. Ahol jelentős eltérés van a lakók kereseteiben, ott lokális elkülönülés valósul meg és nem ritka a zárt közösségek kialakulása ami az átalakuló helyi közösség további erózióját segíti. A gazdasági szuburbanizáció a Győr és Szentiván közötti területek átszabásával, mint ahogy a lakófunkciónál bemutatásra kerültek meglehetősen megterhelik a lakosságot, annak ellenére, hogy ezen ipari egységekben a szentiváni lakosság nagyobb arányban dolgozik.

3.5. Szabadidő

A technika és a társadalom fejlődése során felszabadult idő szórakoztató eltöltése és a munkaerő rekreációjának igénye életre hívta a szabadidő-eltöltés funkcióját. Kialakult az öntevékenységen alapuló és szervezett formája. A közlekedés fejlődésének köszönhetően a szabadidő városon kívüli eltöltésének módja az üdülők kiépülése volt a század derekától, de a kevésbé tehetősek számára ezt a zártkertek hobbitelkei jelentették. Mivel ez specifikus mozgásokat, magatartásokat vált ki jelentősen meghatározza a helyi társadalmat. A városi

népesség egyre nagyobb aránya veszi igénybe a szabadidő eltöltéshez kapcsolódó szervezett funkciókat. A lakóterületen végzett szabadidős tevékenységek a szórakozó, sport és egyéb intézményekhez kötődnek és maguk is vonzóerőként jelentkeznek amennyiben a lakóhelytől 15 perces távolságon belül elérhetőek. Meghatározója az alkalmas területek és infrastruktúra megléte mellett a szabadidő mennyisége és a helyi közösség sajátos elvárásai. Amennyiben az utóbbihoz nem igazodik, funkcióját nem tudja ellátni (BERÉNYI I. 1992, 1997).

20,3% szerint mára a szabadidő funkcióhoz jelentős konfliktusok és hiányosságok kapcsolódnak. A betelepülő lakosság igényei nagymértékben eltérnek a helyi lakosságtól, ez a magasabb keresetektől, a fiatalosabb összetételből és a városiasabb életvitelből következik, így 14,8%-uk jelezte a szórakozóhelyek elégtelenségét. A legfőbb kifogás az éttermeket és borozókat érintette, mivel ezek a „korszerű” igények kielégítésére nem alkalmasak, helyettük Pizzázókat, menüs éttermeket és színvonalas bárakat igényelnének. A legtöbb hagyományos borozó azért sem felel meg, mert nem szívesen keverednek a szegényebb helyi lakosokkal.

A falusi hagyományos utcák lakosságának 22,1%-a kifogásolta az elérhető szabadidős tevékenységhez kapcsolódó infrastruktúrát és 7,4% tartotta teljesen elégtelennek a helyi sportolási lehetőségeket. A helyi származásúak számára a legfőbb problémát a gyermekek számára szükséges elemek hiánya jelenti, a válaszadók nem szívesen járatják Győrbe gyermekeiket. A válaszadók 15 percnyi útidőben határozták meg a szolgáltatások igénybevételének kényelmes határát egybevágóan a szakirodalommal (BERÉNYI I. 1992). Ennek megfelelően a hiányos helyi szektoron csak részben tud enyhíteni.

A szolgáltatásokhoz hasonlóan a sportolás és szórakozás is költséges tevékenység az esetek többségében. A jobb keresetűek igényei így magasabbak, különösen a falusias közegben nem megszokott sportok (tenisz, golf) és szórakozóhelyek (színvonalas éttermek, bárók) hiányát érzékelik erősebben. Ennek megfelelően a 150000 Ft feletti jövedelműek 38%-a, míg az ennél rosszabbul keresőknek csupán 9,4%-a jelölte a konfliktus-mezőt. Ezt az is befolyásolja, miszerint a helyi származásúak „megszokták” a helyben meglévő kínálatot és a speciális igényeket kielégítő helyek megközelítésének időigényét.

A szabadidő eltöltésének egy hagyományos formája a hobbikertek művelése. Ezek nagy számban kerültek kialakításra a település északi felén, a Kis- és Nagyhegyben, pedig a hobbi szőlősök és gyümölcsösök voltak jellemzőek. Mint a területhasználatnál bemutatásra került ezen kértéségék fokozatosan elveszítik eredeti funkciójukat, lakóterületté alakulnak. Ezen átalakulás miatt a kertek rekreációs funkciója helyén maradó ürt a szabadidős tevékenységek

szervezett formái kezdik átvenni. Kiemelendő, hogy az alkoholizmus arányát a lakosok a külterületeken magasabbnak értékelték, aminek az okát a szociális jellemzők és a szőlős jelleg mellett abban is látják, hogy itt a borozók jelentik a könnyen elérhető szórakozóhelyeket. Így a szabadidő jellemzője a településrészen – a szolgáltatásokhoz hasonlóan – a lemaradás az igényekhez képest és a külterületek rosszabb helyzete.

3.6. Képzés, közművelődés

A társadalmi munkamegosztásban elfoglalt hely mellett a képzettség határozza meg leginkább az ember társadalmi státuszát, ezért rendkívül fontos tényező. Elsősorban a társadalmi elvárásoknak megfelelő intézményrendszer képzés és művelődés megléte a fontos. A képzés meghatározza a közművelődési aktivitást, a jó intézményrendszer, pedig magasabb szintű tudásanyag megismerésére ösztönöz. A társadalom érdekei és értékei befolyásolják a funkció intézményrendszerének működését, felépítését, ugyanakkor a hálózat hatékonysága, az intézmények elérhetősége, alkalmazkodása a változó helyi igényekhez megszabja a közösség viszonyát a közoktatáshoz. A közművelődés jellemzője a funkción belül, hogy a vele szemben felmerülő igények és így szerkezete is gyorsabban változik. (BERÉNYI I. 1997)

Az oktatás minősége hosszútávon kihat a közösségre, mivel a személyek képzettsége meghatározza a többi alapfunkcióval való kapcsolatát és kiemelkedően hat a munkaerő minőségére. E konfliktus-mező a sokaság 20,9%-át érinti, ezáltal jelentős tényezőnek nevezhetjük. A városrész infrastruktúrája 2004-ig egy művelődési házból, két általános iskolából (Móricz Zsigmond és Váci Mihály), a szentiváni óvodából állt, amit a fiókkönyvtár és az idősek klubja egészített ki.

A beköltözések miatt a gyermekek száma jelentősen megnövekedett, így az óvodai férőhelyek elégtelenné váltak, ez 10,6%-ot érint. A Szentiváni Óvodában a fokozatos bővítések révén 2001-ben 234, 2009-ben 335 és 2012 szeptemberében már 400 gyermekkel foglalkoztak három helyszínen. Azonban így sem volt képes követni az intézmény, legalább 40 további hely kellene csak a jelenlegi igények kielégítésére. Az óvodába be nem kerülő gyermekek jellemzően a szülők munkahelyéhez közeli intézményekbe járnak, 10 család pedig gyermekeit több helyre kénytelen hordani.

A 170%-ra növekedett gyerekszám miatt a minőséget 5,8% kifogásolta, jellemzően az óvónőkre jutó magas gyermekszámot, a játékok hiányát emelték ki. Többen említették, hogy sok szegény család gyermeke problémás, gyakoriak a konfliktusok. Az óvoda alkalmazottjai

szerint a problémás gyermekek (és szülők) aránya nem változott, a súrlódásokat sikerült megoldani. Az óvoda helyzet hosszú távú megoldása az intézménye vezetője szerint 400 millió forintos beruházásra lenne szükség.

A gyermekek növekedésével a probléma fokozatosan az iskolákra helyeződik át. A településrészen tapasztalt dinamikus demográfiai változások hatására a gyermekek száma a két általános iskolában elérően alakult. A Váci Mihályban 300 fő körül mozgott a diákok száma (2012 szeptemberben 296 fő), míg a Móricz Zsigmondban 181-ről 270-re nőtt számuk. Emellett nagyszámú gyermek jár továbbra is a régi Győri iskolájába. Az iskolákban nem mutatkozik helyszűke, mivel 170 további diáknak tudna a két iskola helyet biztosítani. Az oktatás minőségét a lakók 11,5%-a kifogásolja. Az egyik iskolában valóban voltak hiányosságok, de az idei tanévtől kezdve módosult ott e két szakon az oktatás, így a probléma várhatóan meg fog oldódni. A szegényebb és kevésbé szocializált gyermekek problémáját az iskolák kapcsán is kiemelte több válaszadó, bár a 3H-s gyermekek aránya csökkent. Az érzékenység növekedésével magyarázhatóak e panaszok.

A falu középső területén a Váci Mihály utca és a Kör tér közötti tömb feltárásával 2007-re kialakították a Molnár-Vid Bertalan művelődési központot (15. ábra). Ezzel a szomszédos régi művelődési ház kapacitása mellé egy modern 2250m²-es csarnok is létesült 110 parkolóhellyel, zenepavilonnal és egy több célra használható térrel. A helyi közművelődés és kulturális élet anyagi feltételei ezzel megteremtődtek.

15. ábra. A Molnár-Vid Bertalan közösségi ház, mivel a tömbfeltárás miatt a blokk közepén van mögötte látható az utcáfronton álló templomtorony és az iskola tetője (A szerző fotója).

Az 1500 fő befogadására képes intézményben húsznál több rendszeres és számos egyedi esemény kerül megrendezésre, és helyet ad a faluban működő együtteseknek, kluboknak. A programok többsége lefedi az igényeket, de az idősebb generáció számára a korábban

megszokott falusias programok számának és minőségének csökkenése jelent kellemetlenséget 3,8% szerint. Az olyan programok, mint a szőlőáldás, néptánc, utcabálok választékának szűkülése, e programok látogatottságának csökkenése, vagy éppen „elvárosodása” azok szubjektíven érzett értékét csökkenti. Összegezve azonban megállapíthatjuk, hogy a közművelődés feltételeinek megteremtése sikeres volt és jelenleg megfelelőek a kapacitások.

3.7. Közlekedés

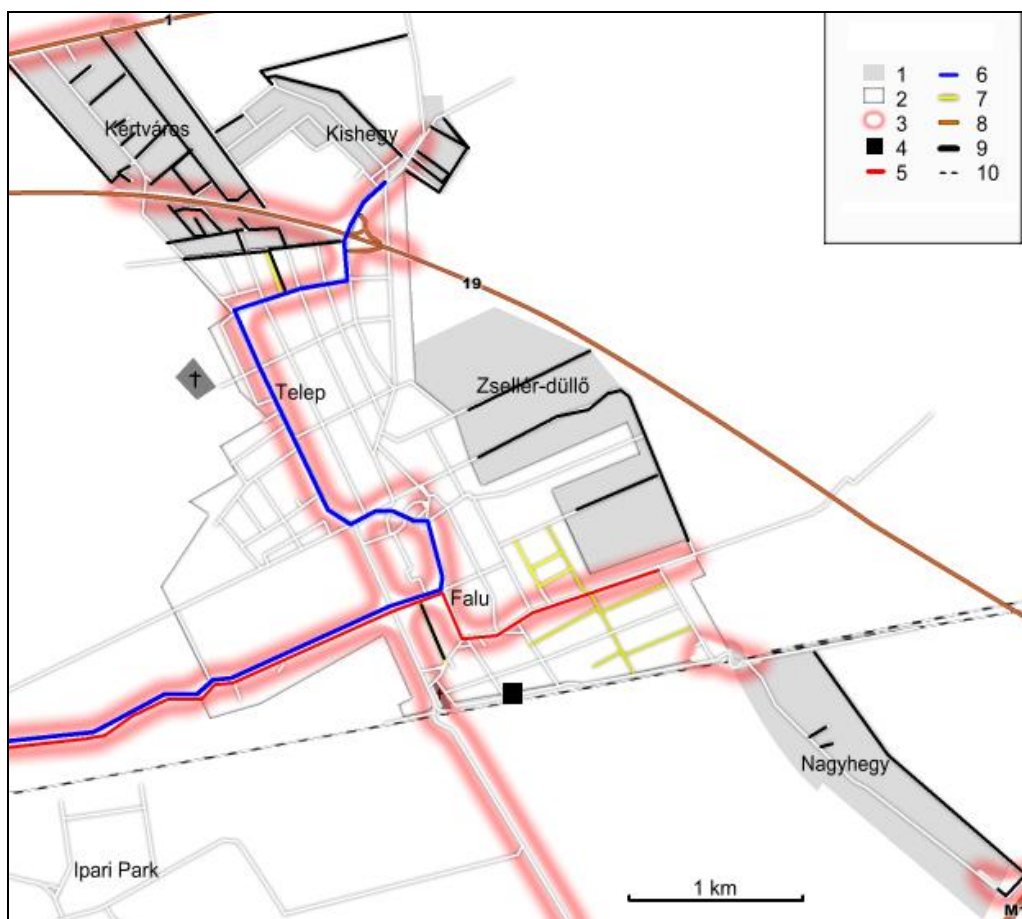
A mai társadalom térbeli működésének alapfeltétele, alapjaiban véve a teljes társadalom érdekei szerint működik és fejlődik, a társadalmi-gazdasági fejlettség és a funkcionális térszerkezetek határozzák meg szerkezetét, minőségét. A közlekedéssel kapcsolatos döntéseket az infrastruktúra minősége és a folyosók kínálata mellett az egyéni és közösségi preferenciák is meghatározzák (BERÉNYI I. 1997.).

A személygépkocsik számának növekedése, az ingázás intenzitásának növekedése növelte a közlekedési folyosók terheltségét, az utak zsúfoltságát. Emiatt nő a dugók, sorban állások száma, a parkolók telítődhetnek és maga az útest is hamarabb romlik le. E jelenség oka, hogy a megyeszékhely agglomerációjában lakó családok átlagosan két és félszer több autóval rendelkeznek, mint a helyi lakosság. A tömegközlekedés szerepe a magas autós szám ellenére is jelentős. A város agglomerációjában ugyanis a napi, Győr felé irányuló utazások 59.2%-a tömegközlekedéssel történik, ezért a szuburbanizáció népességnövekedése a tömegközlekedésre is jelentős nyomást gyakorol. A tömegközlekedés iránti igények ezáltal változnak, a gyermekszám növekedése az iskola járatok terheltségét növeli, gyakori zsúfoltságot okozva (HARDI T. 2005.; HARDI T. – NÁRAI M. 2005.; KISS J. 1999). Mivel a városi szolgáltatások, oktatási és egészségügyi intézmények, munkahelyek jó része csak a városban érhető el, a tömegközlekedés a kevésbé tehetős és idősebb korosztályok számára elengedhetetlen. És bár a beköltözők között a tehetősebb (felső)középosztálybeliek aránya magas és itt ez a réteg nagy arányban használja a szolgáltatást (HARDI T. 2005.; HARDI T. – NÁRAI M. 2005.; HEGEDŰS G. 2008.).

Győrszentiván sajátos közlekedési helyzetű kertvárosias lakóterület. Északon és délen főutak és autópálya határolja, ez az átmenő forgalmat levezeti, így a városrész zsáktelepüléssé jelleget kap annak hátrányai nélkül és 1972-től helyi busz jár. Ugyanakkor az ipari területekkel való kapcsolata gyengének mondható a Győrszentivánról kivezető utak minősége és szűk kapacitása miatt. 50,3% érintett a közlekedéssel kapcsolatos konfliktus-mező által,

amelynek kiemelkedő jelentőségét az adja, hogy a munkahelyek megközelítéséhez, a szolgáltatások, az oktatás és az egészségügyi szolgáltatások eléréséhez, mint már bemutatásra került elengedhetetlen.

A beköltöző lakosok gyorsabb élettempójából adódóan a feszebb időbeosztás és a hatékony, gyors közlekedés iránti igény. A beköltözők 51,8%-a és a helyiek 23,1%-a számára a busz közlekedés nem megfelelő. A legjellemzőbb kifogás a buszok alacsony sűrűsége a késő délelőtti és esti időszakban, aminek köszönhetően e szempont osztályzata a lehetséges ötből csupán 2,14. A buszok menetrendje 2007-ben átalakult és az addig hiányzó összeköttetés a déli és északi egységek között megteremtődött. Előtte a 31A délre, a 31 északra haladt a településrészben, azóta a buszok többsége hosszú úton, megteszi mindkét útvonalat (16. ábra).

16. ábra. A közlekedés helyzete. Jelmagyarázat: 1: külterületek; 2: belterület; 3: zaj és forgalmi terhelés által érintett terület; 4: vasútállomás; 5-6: 31A és 31 busz útvonalak; 7: új utcák; 8: főút; 9: burkolat nélküli lakott utcák; 10: vasút (Szerkesztette a szerző).

Ennek negatív hatása volt viszont, hogy a menetidők drasztikusan megnöttek. Ezt a lakosság egy része negatívan fogadta, a buszok útvonalát 3-ra értékelték. A negyven percet is meghaladó Győrig tartó utazások, az ipari park nem megfelelő kapcsoltsága miatt a

tömegközlekedés megítélése 2,67 lett. A falu középső tengelye mentén, ahol az új menetrend szerint több busz közlekedik e megítélés természetesen jobb, mint a településrész más egységein, valamint, a némileg lassabb életmódhoz szokott helyi származásúak számára a hosszabb menetidő kisebb hátrányt jelent, az észak-dél kapcsolat meglétével járó előnyöknél.

Az új vonatok (elektromos motorvonatok) beszerzése óta a vasúti közlekedés megítélése is javult, de használata továbbra is a déli peremen lakókra korlátozódik. Korlátozottságának oka egyrészt az, hogy a busz nem kapcsolódik az állomáshoz így felhordó szerepe nincs, másrészt nagyon kedvezőtlen, hogy (bár Győrön belül utaznak) a vonaton a helyi bérletet nem használhatják, két bérletet pedig nem hajlandóak vásárolni a lakosok. Kiemelendő azonban, hogy a kiépült zajszigetelő falak révén a vasút zajszennyezése jelentősen lecsökkent, mára csupán a Vasút- és Külső Vasútsoron került említésre.

A tömegközlekedés problémáinak megoldására a részönkormányzat részéről volt terv midi buszokkal működő helyi gyűjtőjárat kialakítására, amely a centrumba és a vasútállomásokhoz hordta volna a lakosokat és onnan indult volna Győrbe egy gyorsjárat. Ez a menetidőket, a költségeket és az utak terheltségét is csökkentette volna, de az átalakítások költségességük miatt nem valósultak meg.

A személyközlekedés megítélése a betelepülők között lett a legjobb, 3,7 az ötből, a faluban élőkénél csak 3,45 lett. Ennek az az oka, hogy az új utcák jó minőségűek, járdával kiépültek (kettő kivételével) és a településrész legjobb, felújított útjai mentén alakultak ki. A faluban területi megoszlást tapasztalunk, ugyanis a központi utak lakói a személyközlekedést 3,6-ra értékelték, majd az átlag fokozatosan romlik, ahogy a peremjellegű mellékutcák felé haladunk. A szűk mellékutcákon a járdák és bicikliutak hiánya a téli félévben veszélyes, az iskolába haladó gyermekeket féltik a szülők. A munkahelyre való kerékpározást az ipari park felé tartó Vonalúti kerékpárút leromlott állaga korlátozza.

A város területrendezési terve alapján a falu főbb utcáin (Déryné, Felüljáró, Körtér Napos, Sugár, Váci M., Vajda) további forgalomnövekedés várható, ez a Váci M. úton az 5000 jármű/nap értéket is meghaladhatja. Ez a jelentős növekedés meghaladja az utak kapacitását, a burkolat teherbíró képességét, valamint jelentős zaj- és rezgésszennyezést okoz, mely a lakásállományt károsítja, az életminőséget csökkenti. Emellett kiemelendő, hogy az új és a gyorsan növvő népességű hagyományos utcák közül a beton alappal nem rendelkező, csupán aszfaltréteggel rendelkező portalanított úttestek már a jelenlegi forgalmat sem képesek elviselni, leromlásuk felgyorsult. Hasonlóan elhasználódtak az északi és déli kivezető

úttestek, valamint a kertváros elöregedett betonútjai. Különösen problémás a forgalomnövekedés a földutakon, mivel a járművek az őszi és tavaszi esők idején ösvényeket vájnak a puha homokba, ami ellehetetlenítheti hosszútávon a közlekedést és fokozza a balesetveszélyt (Győr közlekedése; IVS; Területrendezési Terv).

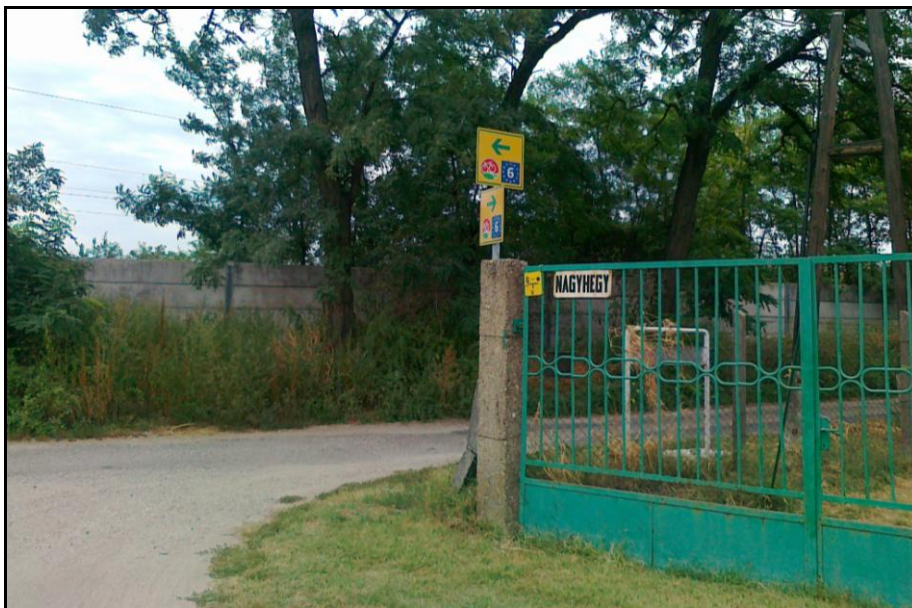
A buszok elérhetősége a külterületeken a legrosszabb, sokszor majdnem két kilométert is gyalogolni kell rossz minőségű burkolattal rendelkező, járda nélküli utcákban a legközelebbi megállóhoz, ami az idős lakók lehetőségeit korlátozza. A buszok útvonalait itt ezért csupán 2,31-re értékelték. 31,8% az új útvonalakat a már bemutatott jelenségek miatt kifogásolta, 18,2% pedig a megállók elérhetőségét kifogásolta. A sűrűséget itt is 2,8-ra értékelték, és a déli külterületen lakók a vastat kedvelik, ezért 2,8 lett a teljes tömegközlekedés megítélése.

31,8% szerint a külterületi úttestek állapota rossz, nagy részük pedig katasztrofális jelzöt érdemelne. Leginkább azon úttestek állaga romlott le az elmúlt évtizedben melyek beton alap nélküli portalánított utak. A földutak aránya a külterület lakott részein viszonylag magas, ezek állapota változatos (16. ábra). Több helyen az utcák lakói önköltségen kavicssal leszórták és bevezették a közvilágítást, ami a közlekedésminőséget jelentősen növelte a téli félévben. Jellemzően a kis keresztutak állaga a legrosszabb a viszonylag magas forgalom és a teljesen hiányzó karbantartás miatt. Sajnálatos, hogy az itteni szerényebb lakosok önerőből alig tudnak tenni ez ellen, az önkormányzatnak pedig nincs elégséges kerete a külterületi utcákra. 9% az utak rendezettségét is kifogásolta, a lovas kocsis időszakban kialakított kerítések miatt sok utca túl szűk, az egyirányúsítás viszont csak néhol oldható meg.

Összességében így a külterületeken 3,1 lett a személyközlekedés megítélése, ennek megfelelően itt lényegesen alacsonyabb a tömegközlekedők és kerékpárosok aránya, mint a falu más, hasonló keresetű csoportjai között. Sokan kifogásolták, hogy a Nagyhegy utcán keresztül haladó 3. számú kerékpár főút, a rossz úttest után egy biciklis közlekedésre alig alkalmas puha homokos-földes útra vezet, amely szerintük a városrész, és a megyeszékhely megítélését is rontja a turisták szemében (17. ábra).

A közlekedéssel kapcsolatos konfliktusok tehát hagyományosan jellemzői a településrésznek, jelentőségüket a lakosság növekedése a sokszorosára emelte. A meglévő utcahálózat burkolata a nagyobb terheléstől gyorsan elhasználódik és a szűk utcák alkalmatlanok a modern közlekedési igények kielégítésére, a hiányzó járdák is főleg ezekben okoznak balesetveszélyt. A településrész belseje felé haladva az infrastruktúra állapotától annak szűk keresztmetszeteire helyeződik át a hangsúly. A Győr felé tartó utak a

megnövekedett ingázó népesség miatt kevésbé vált, amit a bicikli utak kiépítetlensége és kontinuitásának hiánya miatt fellépő plusz igények tovább terhelnek.

17. ábra. A 6. számú kerékpárfőút külterületi szakasza a rossz minőségű és szűk Nagyhegyben, ami az utca végén egy sártengerbe vezet. A háttérben látszik a vasút hangszigetelő fala (A szerző fotója).

A tömegközlekedés átalakítása nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, mert bár az idős lakosság igényeit immár teljesen ki tudja szolgálni, a rendkívül hosszúra nyúlt útidők a fiatalok számára túlzott hátrányt jelent a kapott előnyökhöz képest. A vasútállomás kapcsolatlansága, és a budapesti modellhez hasonló közös bérlet hiánya e mód alkalmazását is szűkíti. Továbbá a népesség gyors növekedése folyamatos zsúfoltságot okoz a buszokon. Különösen a külterületi lakosok vannak nehéz helyzetben, mert az ott kiemelten rossz állapotú utakon nehezen tudják megközelíteni a távol lévő megállókat. Így annak ellenére, hogy anyagi helyzetük miatt jobban rá lennének szorulva a tömegközlekedésre inkább választják a személygépkocsit.

4. Összetett konfliktustérkép

A városrészen a peremzónai jellegnek megfelelően nagyon sokszínű és sokrétű konfliktusmező áll fenn. Az utcafeltárások, az intenzív népességnövekedés, és a meglévő lakásállomány gyors átalakulása közvetlenül hatással van a lakosságra. A nép- és laksűrűség növekedése megterheli az infrastruktúrát és erodálja a megszokott településképet, amely a helyi lakosoknak nehezen elfogadható, emellett a régi utcák megítélése a növekvő elvárások miatt a reálisnál rosszabbá válik. Az új utcák átalakulása, a kertek és mezőgazdaság csökkenésén kívül a csökkenő tömbméretek is növelik a telkekkel kapcsolatos problémákat. Az elaprózódó telekméretek és a vártnál kisebb környezeti előnyök pedig a betelepülők számára jelentenek problémát. E területhasználati konfliktusok jellemzője továbbá, hogy nem csak a közvetlenül érintett területekre hat, kisugárzó hatásuk sokszor 100 méteres távolságban a legerősebb, illetve ahol több változás áll fenn, hatásuk összegződik.

A külterületek sajátos átalakulását az alacsonyabb státuszú lakosság beköltözése mellett az alacsony színvonalú épületállomány és a területhasználat intenzív változása határozza meg. E területeken meglehetősen differenciált társadalom alakul ki, hiszen az előregedő helyi közösség házaiba más településről beköltöző szegényebbek és tehetősebb, de egészségügyi okok miatt Győrből kiköltözők jelentős különbsége jellemzi, amit tovább színez a csak az év egy részében itt tartózkodó kétlakiak magas száma.

Összességében a belterület 176 hektárját (28,76%), a 308 hektáros külterületet és 106 hektárnyi erdőt érintenek az átalakulások, azonban a hagyományos tér nem kívánt átalakulásának része a környező táj változása is. Az ipari szuburbanizáció jelenleg is nagy területet (370 ha) érint a település nyugati peremén, annak szinte teljes észak-déli hosszában. Ez közvetlenül (tájkép, zaj) és közvetetten (forgalom, vadállatok vándorlása) hat a közösségre, csökkenti a település értékét, mint lakóterület, valamint hozzájárul a falusias jelleg eróziójához. Mivel a jövőben a változások várhatóan tovább fokozódnak és kiterjednek a település déli felére, a peremzónai jelleg e hatása felé fog a hangsúly eltolódni.

E változások hatásai változatos megítélésűek, hiszen pozitívumokkal is jár, mint például az épületállomány megújulása, bizonyos utcák felújítása, valamint a munkahelyek közelsége. A településrészt így a nehézségek ellenére is jó lakóhelynek tartják, hála a meglévő környezeti előnyöknek és a kedvező földrajzi fekvésnek. Ez és az újraindult házépítések egyben jelzik, hogy a népesség növekedése folytatódni fog. Emellett sikerült feltárni, hogy az olyan helyi

jellegből adódó problémák esetében, mint a belvíz, az erdei szemetelés vagy a tüzelés – melyek nem a peremzónai átalakulások során jelentek meg –, az általában érzékenyebb beköltözők miatt megnövekedtek a konfliktusok.

A változások a közösségi létre is hasonló intenzitással hatnak. A betelepülők révén megnövekedett laksűrűség és területhasználat-változás hozzájárul a korábban falusias jellegű közösség gyors eróziójához. Ez a folyamat nagymértékben koncentrálódik a település déli részén, az új utcák mentén, és a településrész északi magas lakosságcsereével jellemezhető részén. Az előregedő helyi lakosság házait fokozatosan felvásárolják a tehetősebb beköltözők, akik viszont eltérő életstílusuk miatt nehezen vagy egyáltalán nem igazodnak a helyi közösséghez. A különböző igények, az eltérő területhasználat és a betelepülők magasabb érzékenysége nem csak új konfliktusokat generál, de a meglévőket is felerősíti.

Ezen sűrűlódások jelentős elkülönülést szültek a beköltözők és helyiek között, amit a válaszadók közel kétharmada tapasztalt az elmúlt öt évben. Ennek a fentiekén kívül oka a jelentős kereseti különbség, a gyors és városias életmód. Továbbá fokozza a szeparációt a helyi lakók ellenállása az új lakókkal szemben, valamint a falusias közösség már korábban megindult eróziója. A tehetős beköltözők számára a „közösséget” a hasonló beköltözők jelentik, nem akarnak és nem is tudnak közeledni megfelelően a falusiakhoz, ugyanekkor a helyi lakók számára a „gyüttmentek” jó része problémás csoportot jelent.

Ettől élesen elüt a külterület, ahova a szegényebb, illetve valamilyen sajátos problémával küzdő családok, személyek áramlanak be. E réteg integrálódása szintén nehéz és lassú folyamat, sokuknak ez sosem sikerül, és elhagyják a településrészt. A bűnözés növekedését és a korábbi szőlős-kiskertes gazdálkodás hanyatlását a helyi lakók szintén a beköltözők e csoportjához kötik. Tovább színesíti a külterületi részek helyzetét a kétlaki életmódot folytató lakók jelentős száma, akik általában a nyári félévet töltik az itteni ingatlanukban, de sokszor ki is költöznek a nyaralóba, miközben hivatalos lakcímük a korábbi marad. Az illegális lakásfoglalók és be nem jelentett lakók száma kérdéses, de a tendencia a kimondottan szegény bevándorlók miatt folyamatosan erősödik. Mivel az elbirtoklás tíz éves időhatára csupán 4–5 év múlva fog tömegesen letelni, a jövőben a külterületek meghatározó nehézsége ez lesz.

Bár a falusias időszakban megszokott funkcióját kevésbé tudja betölteni, a helyi közösség működik. Sok probléma akár évtizedekig is elhúzódhat, kitolva az eróziós hatás időszakát. A kevésbé szoros kapcsolatrendszer megfelel az új lakóknak, és sok olyan új mikroközösség alakult ki, melyek áthidalják a hiányosságot. A beköltözések egyben kedvező irányba tolták el

a demográfiai és kereseti mutatókat. Szintén pozitívum, hogy a cigányság területileg nem szegregált, sokuk teljesen elfogadott tagja a közösségnek, és a problémák is a csupán a romák kisebb részével állnak fenn.

A munkavégzésben betöltött szerep alapján a fennálló elkülönülések tovább erősödnek. A helyiek számára zavaró az „újgazdag rongyrazás” és a beköltözők is kerülnek a kevésbé tehetősebb helyieket. A Győrbe való napi ingázás egyformán megterheli a teljes közösséget, a településrészen működő kisvállalatoknak pedig nagy nehézséget okoz a megfelelő munkaerő biztosítása; gyakori, hogy a környező településekről alkalmaznak embereket. Az alacsony munkanélküliség és az átlagnál némileg jobb végzettségi mutatók miatt Győrszentiván kedvező helyzetű település. A munkahelyek közelsége fontos tényező a népességnövekedésében. Mindezekkel szöges ellentétben áll a külterületre betelepülők alacsonyabb végzettsége, magasabb munkanélkülisége, amely a betelepülők összetételének és a helyiek elöregedésének következménye.

A közösség ilyen átalakulása és a munkamegosztásban betöltött pozíció alapján kirajzolódó kétféleség a szolgáltató szektort is megterheli. Nem annak minőségi romlása az elégtelenné válás oka, hanem relatív lemaradása az igények gyors változásával szemben. A fiatal és tehetősebb beköltözők fejlettebb szolgáltatásokhoz vannak szokva, mint modern bárók, éttermek, internet és kábeltelevízió, miközben ezek infrastrukturális háttere nincs meg a faluban, sőt a meglévő hálózatok is túlterheltek. A boltok és szórakozóhelyek kínálata nem tudja teljesíteni az igényeket, mivel egyrészt azok változása túl gyors, másrészt a betelepülők igénye jelentősen eltér a helyiekétől. Továbbá a beköltözők gyakran csak időnként jelennek meg a helyi piacon, mivel korábban megszokott egységeiket előnyben részesítik, és így még nehezebb felmérni igényeiket. E szektorra is jellemző ugyanaz a területi megoszlás, mint a korábbiakra, azaz hogy délen túlterhelt a hálózat, a külterületeken hiányos és érződik egy településrészi központ erős hiánya.

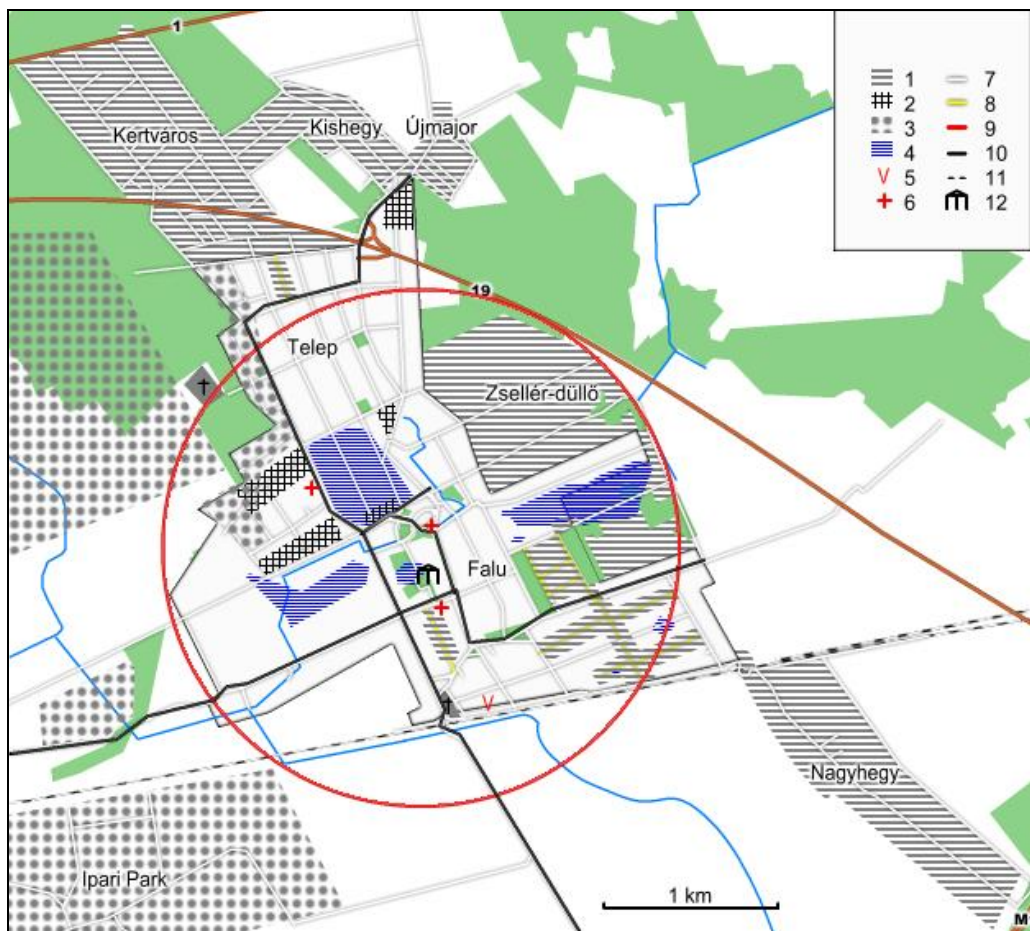
Mindezen tulajdonságok meghatározzák a közművelődés és képzés jellegét is. A beköltözők a modern, családbarát és fiatalos programokat hiányolják, a győrinél rosszabbnak tartják a helyi iskolák és óvodák felszereltségét, utóbbiakban nagyon magas helyhiány is mutatkozik. A beköltözők a falusias jellegű programok ritkulását, az időseknek kedvezőbb események hiányát emelik ki. Ugyanakkor e funkció tekintetében sikerült a legnagyobb előrelépést elérni az új infrastruktúrák kiépítésével, bár a jövőben további fejlesztések nélkül a nehézségek meg fognak újulni. Ehhez közvetlenül kapcsolódik a szabadidő-eltöltés

infrastrukturális feltételeinek hiányossága. Az új művelődési központ e probléma megoldását is szolgálja, de csak részben tudta megoldani azt. Különösen a beköltözők és a helyi fiatalok tartják sérelmesnek a sportolási lehetőségek és a szolgáltatásnál már említett vendéglátóipari egységek hiányát. Bár e hátrányok nem a peremzónai jelleg hatására alakultak ki, hanem a városrész jellegéből következnek, az intenzív változások e problémákat is jelentősen felnagyították. A lakosság szemében e funkciók esetében a területi jelleg egyre kevésbé érvényesül, hiszen a teljes városrészt érintik.

A közlekedési viszonyok a fentieknek megfelelően alakulnak, azaz az új utcák környékén lévő és a Győr központja felé tartó utak túlterheltek, magas a zajszennyezés és a burkolat elhasználódása felgyorsult. Kifelé, a településrész pereme felé haladva az utak kapacitása és teherbíró képessége romlik, a külterületeken pedig hiányos az útburkolat, és a meglévő minősége is rendkívül rossz néhány utca kivételével. A kerékpárutak és járdák hiánya pedig a közlekedés mellett a sportolásra és a napi életre is hatással van.

Kimutathatóak az ismert területhasználati és demográfiai változások, melyek a közösség szinte minden tevékenységét meghatározzák előnyös vagy hátrányos módon. A változások egyúttal a többi funkcióra is hatással vannak, mely pressziókat a felmérés során sikerült a vártnál is nagyobb mélységben feltárni. Így lehetőség volt rámutatni a különböző átalakulási folyamatok összegződő hatásaira, amelyek rendkívül összetett mechanizmusokon keresztül kihatnak szinte a teljes lakosság életére.

A feltárt konfliktusok mozaikos térszerkezetet alkotnak, de rendszert képeznek (18. ábra). A területhasználati és közösségi változások jellemzően a településrész keleti pereme mentén, teljes észak-déli kiterjedéssel jelennek meg, közel összefüggő egységet alkotva. Ellenben az inkább területi vagy inkább közösségi változások által jelentősen átszabott területek a nyugati perem mentén sorakoznak. A településrész középső területein jellemzően nagy forgalom és belvíz jelentkezik, ami sugarasan kiterjed a peremek felé. A szolgáltatások, szabadidős tevékenységek és ellátások a településrész középpontjában sűrűsödnek, így a kényelmes elérési időként meghatározott 15 perces gyalogút határán kívül eső egységek az északi és déli peremen találhatóak. Láthatjuk tehát, hogy a konfliktusok egy része nem rendelkezik területi jelleggel (oktatás, közművelődés, ellátás), csupán az elérhetőség a korlátozó tényező.

18. ábra. A konfliktusok összegző térképe. Jelmagyarázat: 1: területhasználati és közösségi konfliktusok által érintett területek; 2: közösségi átalakulással érintett területek; 3: területhasználati változásokkal érintett területek; 4: belvizes területek; 5: vasútállomás; 6: orvosi rendelők és gyógyszertárak; 7: utcahálózat; 8: új utcák; 9: a központban meglévő funkciók 15 perces gyalogos elérésének határa; 10: jelentős közlekedési terheltségű szakaszok; 11: vasút; 12: művelődési központ (Szerkesztette a szerző).

Mint azt megfigyelhetjük, a konfliktusok lefedik a településrész területének és környezetének nagyobbik részét, olyan változatos térbeli jelleggel, amely bonyolulttá teszi a településfejlesztési tevékenységek tervezését (igények felmérése, elemzése) és kivitelezését, ami megfelel a részönkormányzat által említett problémalehatárolási nehézségeknek. Néhány jellegzetes példán keresztül megismerhetjük bizonyos fejlesztések sikertelenségeinek okait: Sikeres problémamegoldás, csupán az említett művelődési központ esetében figyelhető meg, mivel a helyi és beköltöző lakosság igénye közel egybe esett a fejlesztés sikerét a helyi jelleg nem befolyásolta. Pészben sikeres volt az óvodák bővítése, mert a folytatódó beköltözések miatt csak 1-2 évig nyújt megoldást. Hasonlóan időleges a belvíz-csatorna hálózat rehabilitációja is. Ez egyben jó példa arra is, hogy a helyi viszonyokat nem ismerő betelepülők önszántukon kívül is problémát okoznak, hisz mint bemutattuk, a frissen kiásott

árkokat temették be kocsifeljárók kialakítása miatt. Sikertelen volt ugyanakkor a tömegközlekedés átalakítása, hiszen a (főleg az idősebb) helyiek számára nyújt előnyöket, a külterületiek és a beköltözők számára hátrányos volt a változtatás, jelezve hogy mennyire eltérőek az igények.

Összegezve tehát megállapíthatjuk, hogy a mintaterületen jelen vannak a peremzónákra jellemző átalakulási folyamatok és konfliktusok, melyek közül a helyi közösség számára a legfontosabbnak a területhasználat intenzív változása és a helyi közösség eróziója volt.

A városrészben a korábban kialakult, nem a szuburbanizációhoz köthető konfliktusok jó részét a népességnövekedés felnagyította, különösen a szegény rétegek beáramlásával jellemezhető külterületeken. A jövőben a településrészen fokozódni fog a peremzónajellegből adódó konfliktusok száma, leginkább a településrész nyugati pereme és külterülete lesz kitett.

A meglévő fejlesztési mechanizmus a településrészem részben tudja kezelni a kérdéskört, de a beköltöző népesség a helyiektől jelentősen eltérő reakciói és elvárásai miatt a két csoport egyikének igényeit sikerült csak kielégíteni a különböző fejlesztések során. A magánberuházások többségére is jellemző, hogy a vállalatok számára nehéz összehangolni a kettősségből adódó igényeket.

5. Összegzés

A dolgozatban bemutatásra került a lakosság vélekedése a változásokról, az ebből származó, különböző módon jelentkező hátrányok, valamint azok az elvárások, melyek felmerültek a lakosság részéről. Az ezekből levezethető ellentétek hatásai mellett a pozitívumok széles sora is kimutatásra került. Sikerült feltárni, hogy az eltérő változások a lakosság mely rétegeit érintik előnyösen vagy épp hátrányosan. A különböző pressziók hatásaiknak elhúzódó és időben változó jellegét szintén sikerült bemutatni. Kiemelt tekintettel azokra, melyek csupán bizonyos idő elteltével válnak negatívvá, vagy a hátrányt szenvedők csoportja változik a folyamat előrehaladtával. A dolgozat határai miatt természetesen az előnyök, mivel ezeket a széles szuburbanizációs kutatások már jól feltárták, nem kerültek olyan részletes bemutatásra, mint a konfliktusok.

A peremzónát jellemző rendkívül bonyolult és sajátos településfejlesztési igények felvázolásra kerültek. Ezen változásokat az önkormányzati és a magánszféra által véghezvitt fejlesztések nem tudták ellensúlyozni, csupán bizonyos funkciókban érték el előrelépést. A jövőben a terület átalakulása folytatódik, a peremzónajellegből fakadó konfliktusok számának növekedése várható, amit nem csak a folytatódó demográfiai tendenciák jeleznek, hanem az előirányzott beruházások is.

Fontos tapasztalat volt a külterületek sajátos, a szuburbanizációra általában jellemző dinamikáktól eltérő alakulása, a szegényebb rétegek beáramlása és a kétlaki életmód szerepe, mely néhány esetben még a tanyafejlődéssel is rokonságokat mutatott. Az eltérő beáramlás miatt a közösségi lét, a területhasználat átalakulása és a szolgáltatások is máshogy alakulnak, gyakran azonos hatások itt ellentétes előjelű eredménnyel járnak. A külterületek egyben a rural-fringe megjelenési formái a városhatáron belül, ahol az átalakulások lemaradva követik a trendeket, és lényegesen magasabb a falusias közeg és mezőgazdaság szerepe. E területegység átalakulási folyamatai, bár viszonylag kisszámú népességet érintenek, kiterjedésük miatt nagy érdeklődésre tarthatnak számot.

A módszertani tapasztalatok közül kiemelendő a településrészi szintű adatok nehéz elérése, hiányos megléte, mely miatt több ponton csak becslésekre lehetett támaszkodni. A lakossági kérdőívek révén szerzett adatok mélyebb megértéséhez elengedhetetlen volt a kiegészítő kérdőívek felvétele, kiemelkedően hasznosak voltak a felmerült ellentétek feloldásához az intézmények és vállalkozások vezetőivel készítették. A terepbejárás során feltárt

sajátosságoknak pedig a felmérés módszertanának kialakítása során volt nagy jelentősége, hiszen ezek nélkül több jellemző is rejtve maradt volna.

Bár a kutatás célja és tárgya is a szuburbanizációhoz kötődött, a szociálgeográfiából átvett funkciófelosztás és módszerek jelentősen megkönnyítették a felmérés megtervezését és értékelését is. Előnyösnek bizonyult a peremzóna értékelésében, hogy az alapfunkciók szerinti bontással külön és összevetve is értelmezhetőek a változások; az így kapott keret egyben lehetővé tette a különböző konfliktusok egymásra való hatásának bemutatását és megjelenését a közösségben, valamint az időtényező fontosságát. Ezt jól kiegészítette Szentiván felosztása a településszerkezet és a szokások szerinti hármas rendszernek megfelelően, mivel így lehetővé vált a külterület (szőlőhelyek és majorok) sajátosságainak feltárása, amely a szuburbanizációs kutatásokban eddig kis szerepet kapott. Hátrányaként említhető, hogy az összehasonlíthatóságot és így általánosítható elméleti eredmények feltárását nem teszi lehetővé.

Úgy vélem, dolgozatommal sikerült rámutatni a folyamat néhány jellegzetességére. Ez a folyamat nagy lehetőségeket és kockázatokat tartogat a magyar városok további fejlődésében, melynek kezelésére nincs kialakult módszertan és eszközrendszer.

A jövőben a kutatást a külterületek és belterületek közötti eltérések átfogóbb elemzésével kívánom folytatni, mivel e kapcsolatrendszer kevésbé kutatott, valamint kérdéses, hogy a feltárt sajátosság generális jelenség-e, vagy csupán a lokális földrajzi adottságok eredménye. A tapasztaltak alapján a nagyvárosok környékén a külterületek fontossága nőni fog, így aktuális kérdésnek tartanám általános következtetések levonását. Továbbá külső falvak elemzése és a külső agglomerációs zónára jellemző folyamatokkal való összevetés is célom, megvizsgálandó, hogy az itt feltárt konfliktusok specifikusak (mint az ipari park túlzott közelsége) vagy máshol is jelen vannak.

6. Felhasznált irodalom

- BABBIE, E. 2003: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. – Balassi, Budapest. 723 p.
- BAJMÓCY P. 1999: A szuburbanizáció sajátosságai Pécs környékén. – In: Földrajzi értesítő 48. 1–2. pp. 127–138.
- BAJMÓCY P. 2000: A "vidéki" szuburbanizáció Magyarországon, Pécs példáján. – In: Tér és társadalom 14. 2–3. pp. 323–330.
- BELUSZKY P. 2000: Adalékok a városhálózat 1990 utáni alakulásához. – In: HORVÁTH GY. – RECHNITZER J. (szerk): Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón. MTA RKK, Pécs. pp. 115–129.
- BELUSZKY P. 2005: Magyarország történeti földrajza I. kötet. – Dialog Campus, Budapest–Pécs. 462 p.
- BERÉNYI I. 1992: Az alkalmazott szociálgeográfia elméleti és módszertani kérdései. – Akadémiai, Budapest. 1992. 164 p.
- BERÉNYI I. 1997: A szociálgeográfia értelmezése: egyetemi jegyzet. – ELTE Eötvös, Budapest. 135 p.
- BUNOVÁČZ D. – TUBA L. (szerk.) 2002: Győr. A XXI. század küszöbén. – CEBA, Bp. 329 p.
- CSANÁDI G. - CSIZMADY A. 2002: Szuburbanizáció és társadalom. – In: Tér és társadalom 16. 3. pp. 27–55.
- CSÉFALVAY Z. 1999: Helyünk a nap alatt... Magyarország és Budapest a globalizáció korában. – Kairosz, Budapest. 227 p.
- CZENE ZS. 2007: A vidéki térségek a programban: az 1.1.2. projekt: város-vidék kapcsolatok. – In: Falu város régió 4. pp. 25–35.
- DÖVÉNYI Z. – KOVÁCS Z. 1999: A szuburbanizáció térbeni-társadalmi jellemzői Budapest környékén. – In: Földrajzi értesítő 48. 1–2. pp. 127–138.
- ENYEDI GY. 1996: Regionális folyamatok Magyarországon az átmenet időszakában. – "Ember-Település-Régió" sorozat. Hilschler Rezső Szociálpolitikai Alapítvány, Budapest. 138 p.
- FEHÉRNÉ BRANDISZ K. et al. 2003: A nagyvárosok belső tagozódása: Győr. – Központi Statisztikai Hivatal Győr-Sopron Megyei Igazgatósága, Győr. 88 p.
- HARDI T. 2002: Szuburbanizációs jelenségek Győr környékén – In: Tér és társadalom 16. 3. pp. 57–83.
- HARDI T. – NÁRAI M. 2005: Szuburbanizáció és közlekedés a győri agglomerációban – In: Tér és társadalom 19. 1. pp. 81–102.
- HEGEDŰS G. 2008. – Az elzárkózó helyi társadalom – lakóparkok a vidéki magyar nagyvárosokban In: IV. Magyar Földrajzi Konferencia Szerk: Szabó V. et al. Rexpo Kft. Debrecen pp.:285-291.
- IZSÁK É. 2002: A városfejlődés természeti és társadalmi tényezői. Budapest és környéke. Napvilág Kiadó, Budapest. 178 p.
- KISS J. 1999: A város-vidék peremzóna személyközlekedésének átalakulási folyamatai az Alföld négy megyeszékhelyén (1980-1998). – In: Alföldi tanulmányok 17. pp. 112–130.
- KOÓS B. 2004: Adalékok a gazdasági szuburbanizáció kérdésköréhez. – In: Tér és társadalom 18. 1. pp. 59–71.
- KOVÁCS Z. 1999: A szuburbanizáció jellemzői a Budapesti agglomerációban (Esettanulmányok) – In: Földrajzi értesítő 48. 1–2. pp. 93–125.
- LENGYEL I. – RECHNITZER J. 2000: A városok versenyképességéről. – In: HORVÁTH GY. – RECHNITZER J. (szerk): Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón. MTA RKK, Pécs. pp. 130–152.
- TÍMÁR J. 1993: A városok körüli rurális peremzóna átalakulásának néhány sajátossága az alföldön. – In: KOVÁCS T. (szerk): Kiút a Válságból. II. fálukonferencia. – MTA RKK, Pécs. pp. 303–308.
- TÍMÁR J. - BAUKÓ T. 1999: A "város-vidék peremzóna" néhány sajátossága és szerepe az alföldi városok átalakulásában. – In: Alföldi tanulmányok 17. pp. 94–111.

- TÍMÁR J. – VÁRADI M. M. 2000: A szuburbanizáció egyenlőtlen területi fejlődése az 1990-es évek Magyarországon. – In: HORVÁTH GY. – RECHNITZER J. (szerk.): Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón. MTA RKK, Pécs. pp. 153–176.
- TÓTH J. 1993: A szolnoki agglomeráció. – MTA RKK, Pécs. 389 p.
- VÁRADI M. M. 1999: Hová megyünk lakni? Szuburbanizációs minták és konfliktusok a budapesti agglomeráció budai oldalán. – In: BARTA GY. – BELUSZKY P. (szerk.): Társadalmi-gazdasági átalakulás a budapesti agglomerációban. Regionális Kutatási Alapítvány, Budapest. pp. 115–130.

6.1. Internetes források és egyéb dokumentumok

- PÓCSI G. 2009: Kiskertek a városok peremén. Kiskertek differenciálódása a rendszerváltozás óta, Szegeden. Elérés: 2012. 04. 18. http://www.human.geo.u-szeged.hu/files/c/pocsi_gabi/pg_publikacio_2009-2.pdf
- PRYOR, R. J. 1968: Defining the Rural-Urban Fringe. – Social Forces, 47. 2., pp. 202-215. Elérés: 2012. 04. 18. <http://www.jstor.org/stable/2575150>
- Győr Európa közepén. A város jövője, a jövő városa: Összefoglaló a győri jövőműhelyek munkájáról – 2004. Medius Iroda, Győr. 46 p.
- [IVS] Győr Megyei Jogú Város Integrált Városfejlesztési stratégiája. Elérés: 2012. 04. 03 <http://www.gyor.hu/ivs/cgi/index.php?hlid=13>
- Győr Megyei Jogú Város rendezési terveinek felülvizsgálata 2003-2005, alátámasztó dokumentumok:
- <http://www.gyor.hu/index.php?hlid=453> – Népességszerkezet. Elérés: 2012. 07. 11.
- http://www.gyor.hu/adatok/2536_gyor_arviz_es_belvizvedelme.pdf – Győr árvíz-és belvízvédelme. Elérés: 2012. 08. 12.
- http://www.gyor.hu/adatok/28_gyor_terulethasznalata.pdf – Győr Területhasználata. Elérés: 2012. 07. 01.
- http://www.gyor.hu/adatok/263_gyor_kozlekedese.pdf – Győr közlekedése. Elérés: 2012. 07. 01.
- Győr területének felhasználását meghatározó leírás. Elérés: 2012. 04. 18. http://www.gyor.hu/adatok/12_gyor_teruletenek_felhasznalasat_meghatarozo_leiras.pdf
- Győr Megyei Jogú Város Településfejlesztési Koncepciója. Elérés: 2012. 05. 11 http://www.eukn.hu/gazdasag/2008_3_Gyor_telepulesfejlesztési_koncepcio.pdf
- Győr-Moson-Sopron megyei területrendezési terv, Elérés: 2012. 07. 16 http://www.gymsmo.hu/kozerdeko/gyor_05_06_24.pdf
- Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2011-2014 – 2011. Elérés: 2012. 07. 15. http://www.gyor.hu/adatok/gazdasagi_program_2011_2014.doc
- A Magyar Köztársaság helyiségnévtára, 2012. Digitális változat. Elérés: 2012. 07.13. <http://www.ksh.hu/apps!/cp.hnt2.telep?nn=25584>
- Statisztikai tájékoztató Győr-Moson-Sopron megye 2012/1. Elérés: 2012. 07.13. www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/121/gyor121.pdf

7. Ábra- és táblázatjegyzék

1. ábra. Győr városrészei és a mintaterület.	4
2. ábra. Győrszentiván a második katonai felmérés (1806–1869) szelvényén.	6
3. ábra. Győrszentiván szerkezete, 2012.	8
4. ábra. Győrszentiván népességének korszerkezete összehasonlítása, 2001.	10
5. ábra. Győrszentiván területhasználatának alakulása.	17
6. ábra. A „fekvő panelként” emlegetett rendkívül sűrű beépítés.	19
7. ábra. Balra: Az ostromlott kukoricás; jobbra: körbeépített birkatelep.	20
8. ábra. Győrszentiván belvízhelyzete.	22
9. ábra. Kocsifeljárók és virágágások miatt az árkok kapcsolata hiányos.	23
10. ábra. Kontrasztok, frissen felújított és szinte teljesen lepusztult ingatlanok.	28
11. ábra. Néhány még teremni próbáló tőke egy kipusztult szőlőben, romos pincével.	29
12. ábra. A megye foglalkoztatottsági jellemzőinek alakulása 2001-től.	39
13. ábra. Győr és Szentiván foglalkoztatottjainak megoszlása foglalkoztatási főcsoportok szerint, 2001.	40
14. ábra. A választadók foglalkoztatottsági megoszlása.	41
15. ábra. A Molnár-Vid Bertalan közösségi ház.	45
16. ábra. A közlekedés helyzete.	47
17. ábra. A 6. számú kerékpárfőút külterületi szakasza.	50
18. ábra. A konfliktusok összegző térképe	55
1. táblázat. Győrszentiván lakosságának alakulása.	10
2. táblázat. A kérdőíves felmérés választadóinak jellemzői.	14
3. táblázat. A lakásállomány megoszlása a településen.	18
4. táblázat. A lakásállomány megítélése az új kialakítású utcák lakói szerint.	21
5. táblázat. A lakásállomány megítélése a hagyományos utcák lakossága által.	24
6. táblázat. A lakásállomány megítélése a külterületi lakosság által.	27

8. Mellékletek

I. melléklet. A kérdőív mintája

Győrszentiván szuburbanizációja – Kérdőív

Kitöltés időpontja 2012 Utca,kód szám

1, Ön győrszentiváni vagy máshonnan költözött ide?

Győrszentiváni (1) Ide költözött (2) Nem válaszol (77) (1) > 7. (2) > 2.

2, Honnan költözött ide? (Győr esetében a városrész neve)

3, Mióta lakik ebben az épületben? _ _ _ _ Születése óta (1) Nem válaszol (77)

4, Milyen indokkal költözött ide, ilyen szempontok alapján választotta Győrszentivánt? (Ha 1. = 2!)

(a) Saját ház iránti igény _ (többet is megjelölhet!)

(b) Nagyobb lakásméret igénye _

(c) Anyagi lehetőségek megváltozása _

(f) Olcsóbb telek _

(d) Kert, gazdálkodási lehetőség _

(g) Falusias közösség _

(e) Környezeti előnyök _

(h) A városrész hírneve _

(i) Egyéb:.....

5, Milyen házban lakott korábban: (Ha 1. = 2!)

Családi ház (a); régi típusú bérház (b); panelház (c); 1990 utáni bérház (d); egyéb:.....

Nem válaszol (77)

6, Idevalónak érzi-e magát?

Igen (1) Nem (2) Nem válaszol (77)

7, Szándékozik-e elköltözni?

Igen (1) Nem (2) Nem válaszol (77) (2) > 9.

8, Kérem, válaszát indokolja meg néhány szóban. (Ha 7. = (1))

9, Mért választotta pont Győrszentivánt, milyen más lehetőségek között vacilált?

Kérem értékelje Győrszentivánt a következő szempontok szerint:	1 rossz	2	3 semleges	4	5 jó	77 nem tudja
10 Mennyire összetartó a helyi közösség?						
11 Milyen a szomszédjai közötti viszony? (az ön szomszédjainak egymással való kapcsolata)						
12 Milyen az Ön viszonya a szomszédokkal?						
13 Ön hogyan értékelné a személyközlekedés minőségét?						
14 Ön hogyan értékelné a tömegközlekedés minőségét?						
15 Buszjáratok útvonala megfelel-e az igényeknek?						
16 Buszjáratok sűrűsége megfelel-e az igényeknek?						
17 Ön hogyan értékelné a környezet és közterületek rendezettségét?						
18 Ön hogyan értékelné a környezet és közterületek tisztaságát?						
19 Ön hogyan értékelné a kertek, udvarok rendezettségét?						
20 Ön hogyan értékelné a kertek, udvarok tisztaságát?						
21 Milyen hatása van a népsűrűség növekedésének ön szerint?						
22 Ön szerint a területhasználat átalakulása milyen hatással van a közösségre?						
23 Mennyire elégedett a közszolgáltatásokkal?						
24 Mennyire elégedett a boltokkal, szolgáltatásokkal?						
25 Mennyire elégedett a kulturális programokkal?						
26 Mennyire elégedett a részönkormányzat győrszentiváni tevékenységével?						
27 Mennyire elégedett a győri önkormányzat győrszentiváni tevékenységével?						
28 A településrész lakásállományát hogyan értékelné?						
29 Az UTCA lakásállományát hogyan értékelné?						
30 Hogyan értékelné saját lakását?						

Mennyire ért egyet a következő állításokkal?	1 nem ért egyet	2	3 semleges	4	5 egyet-ért	77 nem tudja
31 Örülök, hogy nő a népesség.						
32 A belterületen végzett mezőgazdasági tevékenység zavar.						
33 Zavar a beépítettség növekedése, az új utcák nyitása.						
34 Zavar a korábbi kertek, mezőgazdasági területek területhasználatának átalakulása.						
35 Területhasználat átalakulása rontja a városképet.						
36 Jelentős eltérés van a beköltözők és a régi lakók között.						
37 A városrész őrzi falusias jellegét, hangulatát.						
38 Győrszentiván kiemelkedően jó lakóterület Győrben.						

- 39, Van-e **társadalmi elkülönülés** a lakosság körében? (Nem etnikai!)
Van (1) Nincs (2) Nem válaszol (77) Ha (2) > 39.
- 40, Kérem, mondjon rá példákat!
.....
- 41, Érinti-e önt személyesen valamelyik?
Igen, pozitívan (1) Igen, negatívan (2) Nem (3) Nem válaszol (77)
- 42, Tudja-e ezeknek az okát?
.....
- 43, Van-e **területhasználati konfliktus** a településrészen?
Van (1) Nincs (2) Nem válaszol (77) Ha (2) > 42.
- 44, Kérem, mondjon rá példákat!
.....
- 45, Érinti-e önt személyesen valamelyik?
Igen, pozitívan (1) Igen, negatívan (2) Nem (3) Nem válaszol (77)
- 46, Van-e **a közlekedéssel vagy a szolgáltatásokkal** kapcsolatos konfliktus a városrészen?
Igen (1) Nem (2) Nem válaszol (77) Ha (2) > 45.
- 47, Kérem, mondjon rá példákat!
.....
- 48, Érinti-e önt személyesen valamelyik?
Igen, pozitívan (1) Igen, negatívan (2) Nem (3) Nem válaszol (77)
- 49, Van-e **lakásállománnyal vagy kerekkel, udvarokkal és használatukkal kapcsolatos** konfliktus?
Igen (1) Nem (2) Nem válaszol (77) Ha (2) > 48.
- 50, Kérem, mondjon rá példákat!
.....
- 51, Érinti-e önt személyesen valamelyik?
Igen, pozitívan (1) Igen, negatívan (2) Nem (3) Nem válaszol (77)
- 52, Van-e a **helyi közösség átalakulásából adódó** konfliktus?
Igen (1) Nem (2) Nem válaszol (77) Ha (2) > 51.
- 53, Kérem, mondjon rá példákat!
.....
- 54, Érinti-e önt személyesen valamelyik?
Igen, pozitívan (1) Igen, negatívan (2) Nem (3) Nem válaszol (77)
- 55, Van-e **kulturális szolgáltatásokkal és oktatással-képzéssel** kapcsolatos konfliktus?
Igen (1) Nem (2) Nem válaszol (77) Ha (2) > 54.
- 56, Kérem, mondjon rá példákat!
.....
- 57, Érinti-e önt személyesen valamelyik?
Igen, pozitívan (1) Igen, negatívan (2) Nem (3) Nem válaszol (77)
- 58, Van-e bármilyen **egyéb konfliktus**?
Igen (1) Nem (2) Nem válaszol (77) Ha (2) > 57.
- 59, Kérem, mondjon rá példákat!
.....
- 60, Érinti-e önt személyesen valamelyik?
Igen, pozitívan (1) Igen, negatívan (2) Nem (3) Nem válaszol (77)
- 61, A kérdezett neme: férfi(1) nő(2)
- 62, Születési éve _____ Nem válaszol (77)
- 63, Iskolai végzettsége:
Általános iskola (1), Szakmunkásképző (2), Szakközépiskola/gimnázium (3), Technikum (4), Főiskola (5), Egyetem (6), Tudományos fokozat (7),
Nem válaszol (77)
- 64, Foglalkozása:
Munkanélküli (1), Rokkant/nyugdíjas (2), Tanuló (3), Eltartott (4), Háztartásbeli (5), Alkalmazott (6), Vállalkozó (7), Vezető (8), Egyéb (9).....
Nem válaszol (77)
- 65, Nyelvtudása: angol (1), német (2), szlovák (3), francia (3), olasz (4), horvát (5), spanyol (6), cseh (7), egyéb:
Nem válaszol (77)
- 66, Hányan élnek a háztartásban? ...
Nem válaszol (77)
- 67, Ebből 18 év alatti?
- 68, Mennyiből gazdálkodnak egy hónapban?
0-25000 Ft (a) 25001-50000 Ft (b) 50001-100000 Ft (c) 100001-150000 Ft (d)
150001-200000 Ft (e) 200001-250000 Ft (f) 250001- (g) Nem válaszol (77)

Köszönjük, hogy válaszolt!

II. melléklet. Interjúalanyok listája

Lakosok

- Ági, 28 éves, vállalkozó, falu
- István, 42 éves, alkalmazott, falu
- Kata, 50 éves, vállalkozó, falu
- Kinga, 28 éves, háztartásbeli, falu
- Norbert, 24 éves, alkalmazott, falu
- Szilvia, 66 éves, nyugdíjas, falu, a részönkormányzat nyug. volt vezetője
- Annamária, 27 éves, háztartásbeli, új utca
- Szandra, 32 éves, alkalmazott, új utca
- Irén, 49 éves, rokkantnyugdíjas, külterület
- Zoltán, 56 éves, vállalkozó, külterület
- Ottó, 69 éves, nyugdíjas, kétlaki (Győr-Gyárváros - külterület)

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata, Gyórszentiváni Részönkormányzat

- Madarász Tiborné, Czap József

Szentiváni Óvoda

- Pék Lászlóné, intézményvezető

Váci Mihály Általános Iskola

- Répásiné Hajnal Csilla, igazgató

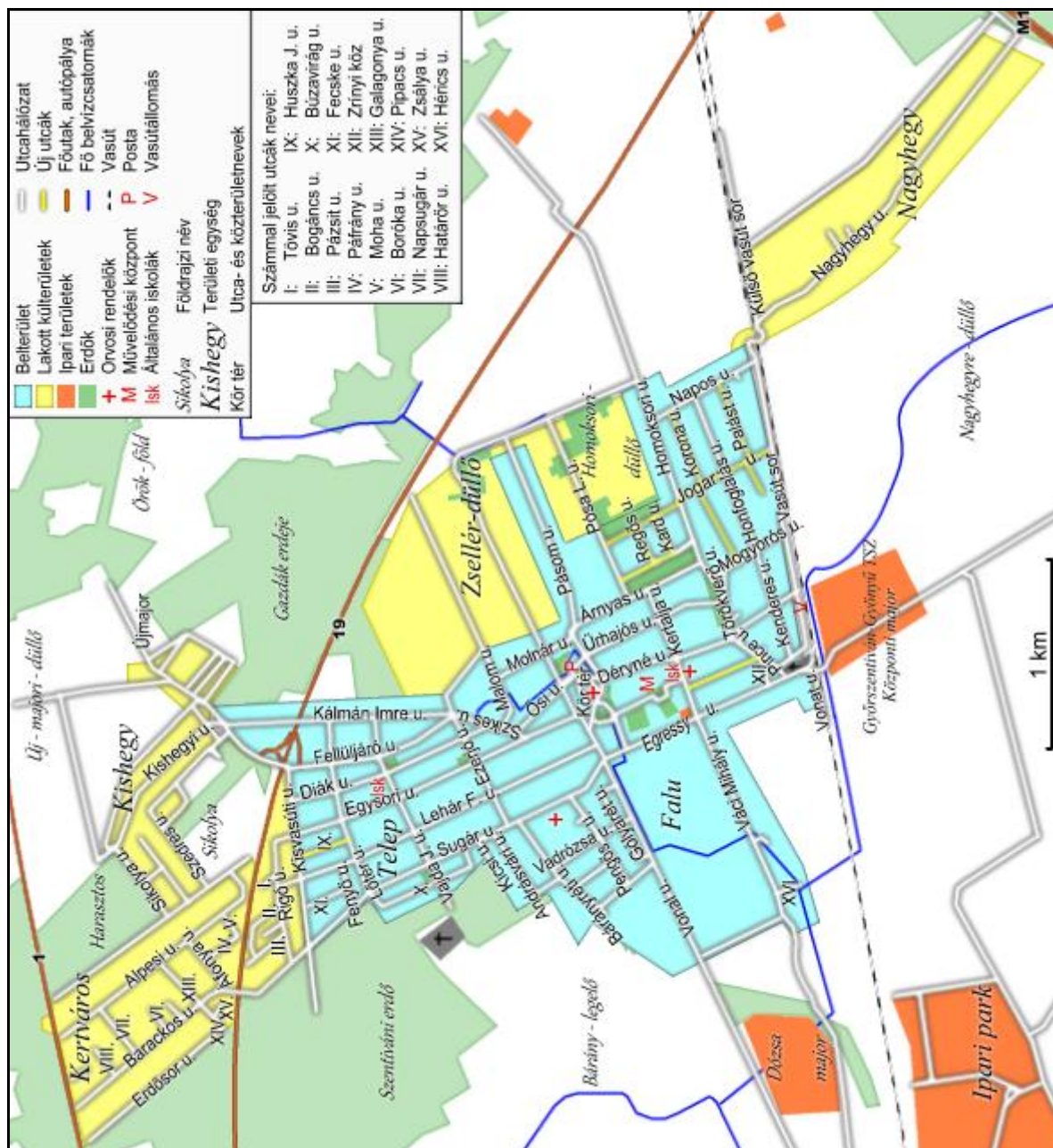
Móricz Zsigmond Általános Iskola

- Kotrics Andrea. igazgató

Szolgáltató szektor:

- Márta, 50 éves, kiskereskedelmi üzlet
- Edit, 43 éves, szórakozóhely

III. melléklet. Győrszentiván részletes térképe

Györszentiván részletes térképe, 2012. Szerkesztette a szerző.